

ORIS
NYELVES
KÖNYVTÁR

VASÁRNAPI UJSÁG.

HUSZONKETTEDIK ÉVFOLYAM.

1875.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

NAGY MIKLÓS.

KIADÓ-TULAJDONOS:

FRANKLIN-TÁRSULAT.



BUDAPEST, 1875.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.



A „Vasárnapi Ujság” 1875. évi folyamának tartalma.

a) Képek és rajzok jegyzéke.

I. Arczképek. a) Hazaiak. Báró Kemény Ferenc 2, Szepesi Imre 4, Szigeti Waga János 4, Lavotta János 6, Ruzicska Ignác 6, Bihari János 6, Rózsavölgyi Márk 6, Fülöp, szász-koburg-gothai herceg 7, Luiza, belga kir. hercegnő 7, Czinár Mór 8, Tisza Kálmán 9, Báró Wenckheim Béla 10, Széll Kálmán 10, Báró Simonyi Lajos 10, Perczel Béla 10, Péchy Tamás 10, Báró Kemény Gábor 12, Josipovich Antal 13, Kriza János 14, Báró Prónay Gábor 15, Dr. Fraknói Vilmos 16, Tomcsányi Ádám 17, Madocsányi Pál 18, Mednyánszky Sándor 18, Ranolder János 20, Nagy László 21, Izsó Miklós 21, Réthy Mihály 24, Békes Gáspár 25, Blahnik, Külesli Luiza 26, V. Ferdinánd (1875) 27, Mária Anna királyné (1881) 28, V. Ferdinánd király (1881) 29, Lendvay Márton 29, Mátray Gábor 51, Dulánszky Nándor 52, Z. Knöfler Vilmos 35, Orbán Balázs 35, Visontai Kovács László 37, Kisfaludy Károly emlékszója a muzeum-kertben 40, Dr. Hirschler Ignác 40, Rákosi Jenő 41, Zsedényi Ede 43, Bartal György 44, Bakai Nándor 44, Dr. Mudrony Soma 44, Streitman József 44, Horn Ede 45, Szabó István 46, Bálint Gábor 48, Dalmady Győző 49, Toldy Ferenc 51, Tóth Ede 52

II. Műtárgyak. Van Noord meglepi a fiatal Rubenst 9, első kísérleténél (Stevens festménye után) 9, Velencei díszgodola a mult századból 14, Attila halála (Nave Gy. festménye) 15, Az erdész leánya 20, A tó csendéletéből 26, Nyári csendélet 30, Tájkép Nagy-Szeben vidékéről (Glatz Tivadar fényképe után) 38, Baromfi udvar (Szekely Bertalanól) 42, Mátyás diadala a cseh Holubáron (Wagner S. festménye) 43, Bizanczi követség Attilanejénél (Knackfuss festménye) 47, Honvédujczok 1848-ban (Greguss Imréről) 50, Uteza Albacetőben (Doré rajza) 50, Az országuton (Greguss Jánostól) 51, Karácsony éjszakáján (Mintrop T. karton-rajza után) 52

Baker középafrikai expedíciójából: Nave, lanyha oldalszéllel 18, Atkélés Nubia sivatagán 18, Egy viziló támadása Baker tanyája ellen 7, Utközvet a rabszolgarablókkal 7, A párisi új operaház: 1. Főhomlokzat. 2. A nagy előcsarnok. 3. Folyosó. 4. Díszcsarnok. 5. Fülöpös. 6, Képek a csendes-tengeri vaspályáról 11, Velence: Szt.-Márk tere 14, A doge-palota előtt 14, Gyümölcsös hajó 16, Isztria és Dalmácia: Pirano kikötő-város a trieszti öbölben 15, Tájíréslet Isztria nyugoti partjáról 15, Isztriai szlávok 15, A munei lelkeszlak belseje 15, Az aranykapu Pólában 16, A város-ház-tér Pólában 16, Peroi szláv templom 17, Gravoza 19, Ragusa 19, Cattaro 19, A zürichi múzeum 17, Az Agora (vásártér) Athenében 20, A kreuzeri vizgyógyintézet 26, Prágai képek 28, Klivából: Diadaljelvény bemutatása ellen-ségfejekből a samarkandi emir előtt 29, Középszázadi tatárpolitikusok 29, Monasztir, macedoniai város 31, Nis város 32, Montenegroiak 32, A polgárosodás Japánban 21, Karlista foglyok Vittoriában 30, Az Abruzzók közt 30, Török csendőr (zaptie) 31, A török csendőrlaktanya (karakol) parancsnoka 31, Bevándorolt cserkeszek Bolgárországban 33, A hazatérő juhnyáj 33

III. Hazai építészet, emlékművek, régiségek. A budapesti összekötő vasúti hid 1, A budapesti egyetemi könyvtár új épülete 4, A háromszéki honvéd-emlékoszlop 9, A jánosi-i templom (2 kép) 13, A műcsarnok a sugárúton 18, A nyolcszögű (oktagon) tér a sugárúton 22, A budapesti dalmáziusház (Ybl Miklós terve szerint) 23, Székely vértanúk emlékoszlopa Maros-orbán Balázs 31, Brassói bazilika (3 kép) 36, Kisfaludy Károly emlékszója a muzeum-kertben 40, A temesvári új színház 41, A kolozsvári temetőből 44, Sztankovicszky sarkópólájának Kajdacsan 48, A budapesti népszínház 51

IV. Táj- és utiképek. a) Hazaiak. Jókai Mór születési háza Rév-Komáromban 9, Az aszói evang. gymnasium 22, Czuczor Gergely születési háza Svábhegyi vasút 23, Felső indóház a Svábhegyen 25, Alsó indóház az „Ecce homo” réten 25, A fői Garay-ház 26, Részlet a régi Ördög-árokából 27, Az Ördög-árok új boltozata 11, Szent-Anna-tó 11, Előpataki főkút 14, Sepső-Szent-György 15, Felső-Sólyomkő és Bányász völgye a tiszai síkságon 18, Tisza-árvíz a kőbányák között 35, A törjai bűdös kőbarlang 35, Bányászok-vár romjai 35, Prázmár templomára 36, Brassó 30, Pusztai család 33, A „Karthausi-lak” az Eötvös-villa közelében a Svábhegyen 39, Zalavári apátság 47, Osztrák-magyar észak-sarki expedíció: Krisch gépész temetése 2, Téli mulatság a jégen 2, Jegesmedve-vadászat 2

b) Szöveg.

1. Elmékedések, értekezések, fejtegetések. A bukovinai magyarok (képpel) László Mihály 2, A katászter. Posta Sándor 22, A boszorkány-hit hajdan és most. Sz. G. 150, 166, A szerencsejáték. Posta Sándor 214, A hüléről. Sári Lajos 230, A magyar irodalom hatása a nemzeti életre 1772-1805. Kazinczy Lajos 233, Kerényi összes költeményei 249, Kérem a magyarországi első kökori maradványok ügyében (6 ábra) Rómer Flóris Ferenc 265, A vitorlás hajókról (6 képpel) Kenessey Albert 279, Gróf Széchenyi István iratai 306, A bevér. F. (x) 313, A dalmát irodalomról. K-p 322, A hajdani világrendszerek. Szalay József 320, Az öngyilkosságról. Jónki György 325, Iskolai kinévesei. Berky Gusztáv 346, Ez az anyákra tartozik. H. O. 377, A távirászat. Sz. G. 422, A muzeumokról. Pulszky Ferenc 439, 454, 470, 486, Önismeret. (Gr. Széchenyi István könyve) 442, Goethe Lyrai költeményei. D. J. 506, 521, Ellenőrzhetjük-e az időjárásat? Sári Lajos 583, Másodszori kérelem a magyarországi első kökori maradványok ügyében. Dr. Rómer Flóris Ferenc 585, Budapest földje (Salamon Ferenc) »Budapest történetéből» 599, 615, Baromfiudvar. Elmélkedés a szemléltető képekről (képpel) D. J. 659, Az emberi nem állítólagos elsatnyulása 694, A magyar költészet kézikönyve. D. J. 729, Az ábrázokról (képpel) 778, A budai várszínházról. Szász Károly 798

2. Elbeszélések, genreképek. A zsolcai hős. Jókai Mór 6, Három orosz és három angol kalandjai (4 képpel) I. II. 7, 23, Egy német ember magyar leánya. Réthy Lajos 9, 34, 50, Utazás a föld középebe. Verne Gyula regénye (20 kép) -a-r- 39, 55, 71, 87, 103, 119, 135, 151, 167, 183, 199, 215, A holt Adorján szelleme. Borostyáni Nándor 99, 114, 130, 147, 162, 178, Czérna Tamás. Angolból Sári Lajos. 211, 226, 243, 258, Az úszó város. Verne Gyula regénye. (10 képpel) -a-r- 247, 263, 278, 295, 311, 327, A Balaton völgyeinek. Elbeszélés az életből (2 képpel). Jókai Mór 340, 354, A rejtelmes sziget. Verne Gyula regénye. (48 képpel) -a-r- 343, 359, 375, 391, 406, 423, 439, 455, 471, 487, 503, 519, 535, 630, 647, 663, 679, 695, 711, 726, 743, 759, 775, 795, 815, 831, Mi lett belőle? Angolból S. L. 371, 387, 402, Laptye de kapra. Varga János I-V. 419, 434, 451, 465, 482, Lóriót apó. (Souvestra Emil után) 562, 579, Moor és Marsala hőse. Eötvös Károly 611, Az ördögmoesár. Sand George után Törs Kálmán 675, 698, 707, 722, 739, Moor és Marsala hőse. Eötvös Károly 611, Nagymama karácsonyja. Bakaszy Sándor 790, 810, 826, Jelky András (2 képpel) 833

3. Költemények. Abrányi Kornél ifj. Mátyás király tré-fája 706, Barbarossa. Merengés 50, Kétföldön 387, Hodie mihi, eras tibi 466, Berecz Károly. A »fiatal óriások» Csudászky József, Leonora (6-angol románnyel) 274, Dalmady Győző. Egy szoborra 370, Apám koporsójánál I. II. 562, A sturezi hegytetőn 690, A hazához 770, Menj ki az erdőbe 770, Az első nap 770, Találkozás fiammal 776, Darány Viktor. A hullámokon 220, Dömötör János. Edes anyám, te vagy most is 291, Endrődy Sándor. Csillagos éj 114, Fejes István. A feltámadás I. II. 482

4. Élet- és jellemrajzok. Báró Kemény Ferenc (arczképpel) 17, Az új spanyol király. (XII. Alfonzo arczképpel) 33, Ledru-Rollin (arczép) 49, Szepesi Imre és Szigeti Waga János (két arczép) 53, Steinaecker Gusztáv (arczép) 65, Tanczenkúni teremtői (Lavotta, Bihari, Ruzicska és Rózsavölgyi arczképpel). Erec Lajos 82, Egy új házaspár. (Fülöp szász-koburg-gothai herceg és Luiza belga kir. hercegnő arczképpel) 98, Czinár Mór (arczép) 114, Tisza Kálmán. (arczép) Vajda János 130, Az új miniszterium. (B. Wenckheim Béla, Széll Kálmán, b. Simonyi Lajos, Perczel Béla és Péchy Tamás arczképpel) 145, Lyell Károly (arczép) 161, Michel Angelo (arczép) 163, Báró Kemény Gábor (arczép) 173, Josipovich Antal (arczép) Pauler Gyula 193, Horn Ede (arczép) 195, Kriza János (arczép) 209, Két franciaia államférfi (Buffet és Audiffret-Pasquier hg. arczképpel) 214, Báró Prónay Gábor (arczép) 225, Quinet Edgar (arczép) 227, Dr. Fraknói Vilmos (arczép) 241, Tomcsányi Ádám (arczép) Dr. Ballagi Aladár 257, Madocsányi Pál (arczép) 262, Verne Gyula (arczép) 273, Mednyánszky Sándor (arczép) 276, I. Lajos király (arczép) Dr. Fraknói V. Ranolder János (arczép) 306, Nagy László (arczép) 321, Petőfi Sándor Aszódon (az aszói ev. gymn. rajzával) 337

5. Történelem, régészet és rokon tárgyak. Petőfi utolsó levelei. Közli Török Károly 9, Petőfi két levele Bem tábornokhoz 25, Az 1831-ki kolera. (Pulszky Ferenc emlékirataiból) 26, Gr. Gyulay Lajos naplótöredékeiből 41, A magyar hirlapirodalom 1875-ben Szimányi József 57, A honvézet a mult század elején. Le-hoczky Tivadar 105, A legnevezetesebb régi és újabbkori könyvtárakról. Strommer Lajos 121, Rubens első műve (képpel) 134, A szövetséges fejedelmek Budapestén. Ifj. Szimányi József 137, Öregünk fiatal korából. Szimányi József 153, Hazánk népesedési mozgalma. (Kélti Károly akadémiai felolvasásából) 154, Páris a XVIII. században (32 kép) 179, Az Árpád-korszaki jánosi-i templom (két képpel) Rómer Flóris Ferenc jánosi-i apát 198, Attila halála (képpel) 229, Az állatok a hajdanokban. S. L. 342, Régi magyar helynevek 378, »A franciaia forradalom». (Carlyle után Baróth Ferenc 498, 518, Egy magyar nő harmadfél száz év előtt. I-III. 515, 531, 547, A pápai reform. egyház levéltára és régi terüti. Rómer Flóris 522, A byzanczi követség Attila nejénél (képpel) 743, »Lapok Petőfi Sándor naplójából» 777, Mathuzsálem utódai (2 képpel) 797, Mi ezira épültek az egyiptomi gulák? Sári Lajos 815

6. Hazai táj- és néprajzok, közintézetek, népszokások, műtárgyak. A budapesti összekötő vasúthid (kép) 9, Az egyetemi könyvtár palotája (kép) 54, A »Matica Gáspár Imre 74, Jókai Mór szülőháza (képpel) 131, A háromszéki honvéd-emlékoszlop (képpel) Sára Tamás 133, Magyar ujonczok Bécsben (képpel) 195, A műcsarnok (képpel) 274, A sugárút (képpel) Posta Sándor 339, A magyar dalmszínház (képpel) 358, A magyar valusztínház (képpel) 370, Verne Gyula (képpel) Törs Kálmán 389, Mednyánszky Sándor (arczép) 404, I. Lajos király (arczép) Dr. Fraknói V. Ranolder János (arczép) 306, Nagy László (arczép) 321, Petőfi Sándor Aszódon (az aszói ev. gymn. rajzával) 337

7. Általános nép- és országisme. Az észak-sarki expedíció élményeiből (3 képpel) S. L. 20, A marokkói pápa (képpel) 35, Az ellentétek hazája 39, Izmailia (4 képpel) S. L. 84, 102, A párisi új operaház (5 képpel) B. n. 86, A karneval Oparász (képpel) Kiss Elek 90, Dalmady Győző (arczép) 769, Dr. Fischhof Adolf (arczép) 809, Toldy Ferenc (arczép) D. J. 809, Tóth Ede (arczép) Törs Kálmán 825

8. Természettudomány, ipar, kereskedelem, gazdaság és rokon. Életmentés a föld alatt (képpel) 3, Vulkanikus kitérés a napon (4 ábra) 10, Az ösvilági ló. (képpel) Dapay László 19, Uj találmányu gözhajó-terem (képpel) 37, A hideg és meleg szélsőségei földünkön 38, A jég mint kereskedelmi cikk. Kiss Elek 70

Déliab a jég között. S. L.	87
A vaskályhák és a fűtés. Kiss Elek	90, 102
Mesterséges jégkészítés (képpel)	118
Cerberus angol páncélos hajó (kép)	118
Rajzok az őstörténelemből Szalay József:	
I. Mióta vannak emberek a földön?	118
II. Allatvilág a tertiár-korban	134, 150
III. A hohlenfelsi barlangélet	182
IV. A kősirokról	297
Anglia kőszénbányái (3 képpel)	148
A madarak házassága S. L.	151
Légtörünk. K. T. K.	153
A források eredete és az artézi kutak (Lyelltől, ábrával)	169, 186
Egy nevezetes bánya Észak-Amerikában	170
A léghajózás jövője. S. L.	183
Utcai világítás hajdan és most. Sími Lajos	185
Hűsítő növények (képpel)	201
Egy bogár bölcsője és sirja. S. L.	226
Vizeinkről	329
A föld árjáról. Krassay Jenő	374
Tenger alatti vasut Francia- és Angolország közt. (képpel)	393
Egy jövő századi találmány. Ifj. H. L.	394
A tő csendéletéből (képpel) Hermann Otto	406
A vasuti árszabás kérdése	410
A villám hatása	426
Nyári csendélet (képpel)	470
A folyóvizek tisztántartása. S. L.	473
Az állatok színei	486

Viszhangok a levegőben.	487
A legszebb vízi róza (2 képpel) Petrovics Gyula	505
Juhnyáj (képpel)	517
A fókák paradicsoma (képpel)	533
A föld felületének változandósága Sími Lajos	534
A postáról. K-y	551
A löpor béke idején	551
Az erdő sötétjéből (képpel). Hermann Otto	582
Színvakság	583
A Brocken-hegyi kísértet (képpel). Sími Lajos	597
Az örökös-hó vidékének növényi ága (képpel). S. L.	612
A magasból. Hermann Otto I. II	681
A moh. Baer után Purjesz Igna	678
Jégbarlangok	695
A rovarvő növényekről. x.	697
Egy haldokló állatfaj (képpel). H. O.	710
A hangról. I. II. Gondai Béla	710, 729
A gorilla és rokonai	758, 794, 815
A jövő negyedszázad égitünetényei	775
A méterrendszerrel —á—r	836

9. Tárczacikkek, napi érdeklő közlemények.	
Fővárosi tárczak Borostyáni Nándortól:	
Téli napok	42
Válság idején	122

Tavaszdíkok	185
Az ünnepek alatt	201
A molnár-utca	218
Non olet	233
A nagy körut mentén	281
Kikeletkor	297
Hazatérés előtt	329
A nap hősei	345
Kortésvilág	377
Izzalmas napok	393
Hírlapírók a hüvösön	409
A borzalmak éjjele	425
Választások után	457
Az új ház	489
A holt idején	601
A közös armádiáról	617
Tanév elején	633
Vendéglőinkről I. II.	681, 713
A királyi családról (képpel)	745
Mérkőzés után	817
Aggastyán karácsony-estéje	834

Szent-Gellérthegy. Ecce Lajos	73
Innen-onnan (Tárca-levelek) A. I.	73
I. II.	89
Erdei csendélet (képpel)	310
A Duna partján. (Hermann Otto)	345
A szegedi Tiszaparton (alföldi rajz) Borostyáni Nándortól	441
Az al-Dunán	473
Bécsi levél H. O.	490
Dijon (Eredeti levél) Dr. Ballagi Aladár	566

Valence (Eredeti levél) Dr. Ballagi Aladár	666
A Cospatrick elégése (képpel)	67
A brüsseli fejedelmi menyegző (képpel)	101
A Kisfaludy-Társaság közlése (febr. 7)	106
Boyton kapitány (képpel)	266
Boyton uszása a La Manche csatornán (5 képpel)	279
Seyderhelm virágkiállítás. Vajda Viktor	282
A léghajózás újabb áldozatai. (képp.)	295
A m. tud. akadémia 35-ik közgyűlése	362
Karlista foglyok Vittoriában (képpel)	374
A Czuczor-ünnepély	378
Holtum János, az agyukirály (képpel)	409
A veszedelem napja (4 képpel) —á—r	419
A választások napja a fővárosban	426
Az árvíz rombolása Budán. (5 képpel) B. N.	438
Egy ritka szép légtünet	479
Királynék lakása és fürdőhelye Franciaországban (2 képpel)	515
Bucsujárás a pápához (képpel)	532
Webb kapitány	599
A hercegovinai lázadás (2 képpel)	650
A budapesti népszínház megnyitása	663
A népszínmű a nemzeti szíházban	663
Halottak napja	697



Budapest, január 3-án 1875.

1-ső szám. ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. **XXII. évfolyam.**

HIRDETÉSEK DIJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri iktatásnál 15 krajczár; többszöri iktatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden iktatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetőnyelket elfogad Bécsben: Hansenstein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Seilerstätte Nr. 2 és Oppelik A. Wollzeile Nr. 22.



BUKOVINAI MAGYAROK.
(Koller és Borsos fényképe után.)

A bukovinai magyarok.

Egykor, mikor még apáink pengő sarkantyut és széles, görbe kardot viseltek, sokan gondolkoztak arról: vajjon Ázsiában nem laknak-e magyar rokonaink? A tatár pusztítás és a török dúlások annyira megviselték nemzetünket, hogy minduntalan idegeneket kellett telepíteni. Századokon keresztül, dacára a háborus életnek és a hosszas fegyverforgatásnak, sokszor fölmertül őseink emlékében a nemzeti hagyomány, hogy Ázsia virányain rokonaink élnek, kiket be kellene hívni az európai új, magyar államba. És igen élénken élt az emlékezet a magyar nemzet szívében, hogy Ázsiában csakugyan vannak testvéreink, mert hisz Julián és társai, domonkos-rendi magyar szerzetesek, midőn 1236-ban ott jártak a testvérek fölkeresésére, csakugyan magyarokra találtak Ázsia völgyeiben, közülük többeket a kereszténységre térítették, s aztán szerénységen visszajöttek tudtul adni az öröndetes hírt. Hanem azért csak nem hívták be őket, hanem e helyett a keresztény fanatizmus pusztította őseinkkel a testvér kunokat, kik idegenkedtek a keresztől, s a későbbi hosszas harcok és küzdelmek újra feledtették ázsiai rokonainkat, míg annyira megfogytunk, hogy őseink kétkedni kezdték a nemzet jövőjén. Gazdag kiváltságokkal látták el a bevándorló erdélyi származásokat, a szepességi németeket, az oláhnak megengedték, hogy maradjon oláh, a tót, rusznak és horvátnak, hogy tót, rusz és horvát maradjon, s végül a XVIII. században még egy csomó szerbnek is lakhelyet adtak, hogy szabadon éljen és művelődjen.

Csak az ázsiai rokonokat, a moldvai hún és kún származású csángókat feledték el. Az idegen jött, ment, szép országunkban városokat, falvakat épített magának, gazdagodott és szaporodott, s még mindig nem emlékezett senki se távol élő rokonainkra, kikben fajunk nemes vére buzdott.

Elfeledték őket; uralkodtunk Moldva és Havasalföldön, és senkinek sem jutott eszébe, Moldva ősi, alapító nemzetét, a csángó magyart erősíteni, védeni, figyelemre méltatni.

A nemzeti elbizakodás okozta, hogy csángóinkat elfeledtük, hogy még erdélyi székely magyarjainkat is veszni hagytuk. A székely, mely nemes büszkeségében még a szolgaság árnyát sem tűrte, később volt hazájától, vadregényes, madárdalós bérczeitől megválni, hogysem szabadságából engedjen. Így történt, hogy H. Ulászló alatt s az erdélyi vajdák idejében sok székely nemes család költözött ki Oláhországba. A kivándorlottak száma annyira növekedett, hogy már 1744-ben csak a Szép havason keresztül (hol egy kápolna állott, s a többi közt így énekeltek: „Zeng az erdő, zeng, zúg a levele Mária tiszteletére“) ötezren jöttek a csiksomlyói búcsúra, mint ez Németi székely pap kéziratában olvasható.

Azonban a XVIII. század második fele népesítte be leginkább Moldvát és Bukovint székelyekkel, a midőn a székely határ-őrezredekét fölláttották. B. Bukow Adolf Miklós volt 1772-ben Erdély kormányzója, aki az örökös katonaságtól irtózkodó székelyeket annyira üldözte és zsarnokoskodott fölöttük, hogy kegyetlenkedései elől több ezer család menekült Moldvába s különösen „a

Tatros és Tászló partjain“ telepedtek meg, a fejvesztésre itéltek pedig Moldva belsőbb részeiben kerestek menedéket.

E nagyobb vándorlás óta szüntelenül tart a székely kivándorlás, s többé nem politikai, hanem anyagi okokból, mint 1817-ben a duló éhség s aztán napjainkig egyebek közt a nyomor, a meg nem élhető rémes láza hajtja, kergeti otthonuk elhagyására a különben élelmes, szívós székelységet.

A bukovinai székely-magyarok elődei a székely határrezdek fölláttásakor keletkezett mádfalvi zavarok alkalmával menekültek Székelyföldről Moldvába, honnan sok viszontagság után Mária Terézia és II. József uralkodása alatt 1777—1780 körül telepedtek meg Bukovinában, hol már akkor is laktak magyarok, midőn Bukovina Erdélyországtól elválasztva Moldvához kapcsolattott; Ausztriának csak 1777-ben engedte át a török.

Az erdélyi katonai kegyetlenkedés elől Bukovinában letelepedett székely nemes családok később még más székely származásokkal is szaporodván: együtt hét magyar falut alkottak u. m. Andrásfalva, Boldogfalva, Hadikfalva, Fogadjisten, Istensegits, Józseffalva és Magyarfalva községeket.

A bukovinai hét magyar falu közül kettő: Boldogfalva és Magyarfalva elpusztultak. Ma már csak öt faluban lakik magyarok, Csernovicz, Radautz, Sereth, Szucsáva és Kimpolung városok csekély számú magyarjait nem említve, kiket a germanizáció vagy a lengyelség és oláhság jobbra már elnyeltek.

Hadik- és Andrásfalvakban és Istensegitsben tisztán magyarok laknak, menten minden idegentől — kivéve egy-két zsidót és a császári esendőrséget. Fogadjistenben és Józseffalvában már oláhnak is találni kisebb számmal. E két faluban legkevesebb a magyarság, alig háromszor egytől, de az oláhnak még kevesebben vannak, s különösen Józseffalván évről-évre fogynak, bár itt évtizedek előtt többségben voltak.

A magyarság állapota igen szomorú, különösen Józseffalva s Fogadjisten községekben. Hadikfalva, Istensegits és Andrásfalva inkább megküzdnek a veszélyekkel, melyek nemzetiségüket fenyegetik, mert számra nézve erősebbek, s közel szomszédok. A szegénység mindenik faluban nagy mérvben növekszik; ház házra épül, s míg mi itthon a magyar faj szaporatlanságáról panaszkodunk, addig a moldvai csángók és székelyeknél, különösen pedig a bukovinai magyaroknál oly nagy a szaporaság, hogy egy-egy családnál gyakori a 8—12 gyermek. A föld kevés és terméketlen; négy-öt holdból pedig egy több tagból álló család meg nem élhet, s a kis vagyon fölcsatásával csak a koldusbot jár minden erőmegfeszítés mellett is. A tulszaporaság következtében az amugy is apró birtokok úgy szétarabolóttak, hogy a magyarság legnagyobb része — igen kevés kivétellel — Moldvában és Oláhország más részeiben kénytelen tölteni a munka-idejét, hogy családjának a mindennapi kenyeret megkereshesse. Munka-erejükről egész Moldvában híresek, s nem egy bojár mondta, hogy ha a magyarság nem volna: ott vesztetne a lábán minden gabonája, mert a saját népét nem lehet munkára használni. Elviszik őket még Besszarábiába is.

Eszes, tanulékony és használható nép levén, mint általában a székely, évről-évre több és több marad vissza Moldovában, hol a bojárok a gazdaság vagy udvaruk körül jó hasznukat veszik, s rajta vannak, hogy mielőbb levetkezzék magyar jellegűket, s hajuk megnövesztésével és az oláh öltözködés fölvételével az oláhságba beolvadjanak.

A bukovinai magyarok iskola tekintetében igen gyöngén állnak. Három helyen: Istensegits, Hadikfalva és Andrásfalva községekben elemi iskolák vannak, melyek azonban nincsenek taneszközökkel ellátva. Két faluban épen nincs iskola, mert hiányzik hozzá a szükséges épület, és hiányoznak a tanerők. Az iskola-látogató gyermekek száma mindkét nemből öröndetes nagy, s számuk egyre növekszik. A könyvek s más tanszerek hiánya kissé hátrálólag hat a tanításra, dacára az iskolát kedvelő gyermeknép szorgalma és tanulmányosságának. Az iskolákban a magyar olvasás, írás, számolás, s földrajz mellett németül is tanulnak olvasni és írni, a mint ezt a tanrend előírja. Az iskolával bíró három faluban egy kis magyar történetet is tanítanak, s Magyarországi földrajzra is súlyt fektetnek a derék tanítók. E két utóbbi tárgy természetesen csak a magyar tanítók hazafiságának tudandó be.

A bukovinai magyarok vallásra: katolikusok és reformátusok. Az első a lembergi lengyel érsekség hatósága, az utóbbiak pedig az erdélyi superintendencia alá tartoznak. Mindkét egyház elhagyott.

A bukovinai magyarság erőteljes, tiszta faj, nemzetiségének teljes tudatában, s nyelvét és ősi szokásait hiven megőrizte, bár már száz éve elmúlt, hogy Bukovina idegen földön laknak.

Ez dióhéjba szorítva a bukovinai magyarok története, s hogy a rajz egészen teljes legyen, még csak azt kell megemlítenünk, hogy kívülök kétszázévezernél több csángó és székelymagyar él Moldva síkjain és Oláhországban, kik époly tiszta magyarok, mint a bukovinaiak. S mi mégis messze Ázsiába vándoroltunk keresni rokon népet, tengereken túl kerestünk egy magyar hangot, s nem hallottuk meg itt a közelben a moldvai csángók segélykiáltásait oláh elnyomók ellen, nem láttuk meg a székelyek kivándorlását, nem tudtuk, hogy Bukovinából is testvérhang kiált felénk, s közönyből veszni hagyták őseink a besszarábiai magyarokat is.

A keleten szétszórva élő nagyszámú magyarság egyik jelentékeny, bár számra kisebb részét a bukovinai magyarok képezik. Az osztrák statisztika számukat 18—22 ezerre, a nem hivatalos adatok pedig 24 ezerre is többre teszik. Elhagyatva, elfeledve Magyarországtól, idegen járom alatt nyögnek.

A nagy közöny és a hosszú feledés után mégis volt bátorságuk a múlt év nov. havában beköszönteni Magyarországra, hogy személyesen mondassák el, mily szomorú, mily veszélyes jövő néz a bukovinai magyarságra, ha be nem telepítik őket, vagy iskolákat és templomokat nem épít nekik a nemzeti kegyelet és szeretet.

A magyar földre zarándokolt küldöttség három tagból állott u. m.: Drusbáczky György lelkész, Várda János bíró és Mezey János esküdtből. Hoztak magukkal nyolcz fiueskát is, kiket az alföldön, s egyet Budapesten helyeztek el.

Hat hétig vándoroltak a hazában, könyörömdományokat gyűjtve iskolára és templomra. A hol csak megfordultak, mindenütt testvéri szeretettel fogadták őket, de utjoknak egyelőre csekély eredménye volt. Búcsú-szózatukban köszönetet mondtak a nemzetség meleg fogadtatásukért, s egy-szersmind elmondták, hogy ötezer forint kellene a Józseffalván és Fogadjistenben építendő iskolákra, és egy templomra. Nem sok; hat-nyolcz milliónyi nemzetnek mint mi vagyunk, egy csöpp a tengerben s mégis kérdés: vajjon e csekélységet összeadjuk-e? vajjon áldozunk-e e nagy és fontos nemzeti célra? ha csak minden tizedik magyar adna egy fillért, bukovinai véreink meg lennének mentve.

A körünkben járt bukovinai magyar küldöttség a fővárosban levette magát Borsos és Koller műtermében, s a fényképek fele jóvedelmét szintén az építendő iskolákra szentelik.

Képinck a csinos fénykép után készült; kedvesebb és érdekesebb rajzzal meg nem nyithattuk új évi első számunkat, mint bukovinai magyar testvéreink bemutatásával. Öltöztük egészen székelyes; fehér nadrág, mit ők harisnyának hívnak, magyar csizma, székelyes kucsma és fekete zeke, melyet szokmányoknak neveznek. Ilyen nálok a téli viselet. A legidősebb alak: Várda János bíró, ki 67 éves s 30 év óta viseli a bírói tisztelet, az a szálás barna férfi Mezey János esküdt, igazi magyar típus, 42 éves. A kicsi fiúcska pedig Várda András, most a magyar főváros fogadott „fia“, — bátor, beszédes magyar gyerek.

A tisztes fehérés fő, fekete öltönyben, a józseffalvi lelkész: Drusbáczky György, a bukovinai magyarok valódi atyja; védőjük, támaszuk és nemzetiségünk őre. Maga a jószág és szeretet, lelkes, derék magyar; neki lehet köszönni, hogy a bukovinai magyarság nemzetisége a legnehezebb időkben is épen megmaradt az elnyomatás dacára. Husz év óta működik a magyarok közt, fölládozva nappalát, éjjelét; megosztva a szegényekkel filléreit, és ápolva a magyar nemzeti öntudatot. E derék férfi megérdemli, hogy életét rövid vonásokban a magyar közönségnek bemutassuk.

Drusbáczky György Magyarországon Podolin széppességi városban született 1813. ápr. 25-kén vagyonos polgári szüléktől. Az elemi iskolákat szülővárosában, a gimnáziumot pedig részint Gyöngyösön, részint Rozsnyón és Kecskeméten végezte. 1832-ben nevelő volt Zsámbokon Beniczky Floriánnal. A philosophiát Egerben és Rozsnyón hallgatta. Ez időben egy polgári származású ifjura alig várt egyéb, mint a papi pálya. De itt is csak azok boldogulhattak, kiknek protekciójuk volt; pártfogók nélkül még csak be sem vették. Drusbáczkyt is e sors érte, s reménytelenül tért haza szülővárosába. Édes anyját, Szviatkovszky Mariánnát, már négy éves korában elveszté; az árva és mellőzött ifju nem sokáig maradt honn, hanem külföldön keresett menedéket. 1835. évből a podolini tanács anyja örökségéből 200 forintot utalványozott az ifjunak, s ő kezébe vette vándorbotját és Galicziába ment. Itt a tarnovi püspök (Pistek) fölvette a papnövendékek közé, de az első évi theologia végeztével oda hagyta a semináriumot. Ezután egy évig utazott Lengyel- és Oroszországban, s 1837-ben nyugalmat keresve a lengyel domonkos-rendi szerzetbe

lépett be, s Lembergben végezte a theológiát, hol 1840. aug. 16-án fölszenteltetett. Mint domonkos-rendi szerzetes sok viszontagságon ment keresztül, nagy barátja levén a lengyel nemzeti törekvéseknek. De bátorságát és derült kedélyét soha sem veszítette el. Midőn a magyar szabadságharcz hívó szózata áthatott Galicziába, akkor ő tysmericzi káplán volt. Azonnala Marianpol szomszéd helységben fekvő Vilmos huszárokhoz sietett, s tudósította őket, hogy siessenek haza, mert nagy dolgok vannak készülöben. A huszárokhoz lelkes beszédet tartott, kik közül többen ismerték, mert Lenkey kapitánnyal és Fiáth főhadnaggyal jó barátságban élt. Drusbáczky maga sietett az utak kikémlelésére, s mindent elkövetett, hogy huszáraink a leg-rövidebb uton jussanak a Kárpátokon keresztül Kőrösmezőre és innen Szigethre.

A szabadságharczban ő is résztvett, s mint lengyel igazgató és magyar rebellis örökös fogságra ítéltetett, s csak hosszas utánjárások után szabadult ki két év múlva a przeworski börtönből. Ezután Lembergbe került német hitszónoknak, honnan 1854-ben a lembergi érsek Bukovinába, Istensegits magyar faluba tette át káplánnak. A legjobb időben érkezett a bukovinai magyarok közé, kik a legnagyobb sanyargatásoknak voltak kitéve, a miért Kossuth fölhívására a magyar szabadságharczban résztvettek. Egy beteges, öreg plébános oldala mellett 11 évig lelkeskedett, nélkülözve és szenvedve, de mindez édes volt neki, csak hogy magyarok közt lehetett.

A bukovinai magyarságot könyvekkel látta el, s folyvást szöszlőloj volt minden ügyekben. E miatt sokat üldözték a német hivatalnokok, sőt még a német és lengyel papok is. 1858-ban nyolcz bukovinai magyar fiut hozott Magyarországra neveltetésre, kik közül három elhalt, a többiek pedig elvégezték tanulmányaikat, s három közülök tanító lett, kik most bukovinai véreik közt működnek. Három év múlva 1861-ben, annyit zaklatták hivatalosan a német hivatalnokok és papok, hogy elhagyta Bukovinát. Nem sokára azonban ismét visszatért, hogy az elszakadott magyarok mellett őrt álljon. Bukovinában 1866-ban nagy éhség volt, s a csapás különösen a magyarokat sújtotta. Drusbáczky ekkor számtalan levelet írt Magyarországra és Erdélybe, segélyt kérve, s kapott is adományokat, melyeket az éhezők közt osztott föl, s a saját csekély vagyonát is fölládozta, csak hogy a nyomort enyhítse. Három hónapon keresztül (ekkor már plébános helyettes levén) 300-ra fözetett a plébánián, itt gabnával, amott pénzzel segített: szóval emberitl megterte kötelességét.

Istensegitsből 1867-ben Józseffalvára tétetett át plébánosnak, hol a magyarság állapota a legsíralmasabb volt. Az ő fúradhatatlan buzgalma, s lelkes magyarsága azonban új életet öntött a csüggedőkbe, s az elhagyott józseffalvi magyarság jó pástora alatt szabadabban lélegzik. A mily mértékben bántódnak utána a többi magyar falvak, ép úgy tisztelik és szeretik őt a józseffalviak. Csöndesen, nyugodtan él hívei és az egész bukovinai magyarság javára, a mostani kerületben nem üldözik a hivatalnokok, papok, sőt tisztelettel viselnek iránta, s mindenütt úgy hívják: a „magyar pap.“ Neki köszönjük, hogy a múlt évben bemutatta Magyarországon a

bukovinai magyarokat, s fölhívta a nemzet figyelmét az elszakadt testvérekre. Ő méltán megérdemli a nép „atyja“ nevet, s mi örülhetünk, hogy ily derék vezére van a bukovinai magyarságnak.

László Mihály.

Egy szoborra.*

Annyira megy a magyarnak
Közönye és lehasága,
Hogy a szobrot Budavárban
Föl se veszi, meg se látja.

Azt a szobrot, melyet akkor
Állítottak fel merészen,
Midőn elbukott a nemzet,
S nem látott a sötétségben.

Azt a szobrot, mely a várnak
Ostromára emlékeztet,
Midőn a bástyák faláról
Ellenséges zászló lengett.

Azt a szobrot, mely azoknak
Dicsőségét hirdi fennen,
Kik ott ellenünk küzdöttek
S vesztek a küzdelemben.

Azt a szobrot, melytől távol,
A budai sírkertben kinn,
Nem nyugszik a honvéd lelke
Es fel-feljár éjjelenkint.

Szinte látom! Bús alakja
Fő vad a nemzedékre!
Hát ezért rohant ő egykor
A bástyafal tetejére!

Ezért tüzte ki a zászlót,
Éltette a szabadságot!
Ezért halt meg hős halállal,
Minőt a világ nem látott!

Neve régen elfeledve,
Azt sem tudni, volt-e egykor!
Az ellenségnek szobor kell,
Neki jó a hamu meg por!

Oh bús lélek! Csillapodjál,
Mély sírodba szállj le ismét,
Ne vádold a nemzedéket...
Dicsőséged nagyobb így még.

Hol hatalmas ércszobor jut
A letiprott ellenségnek:
Ott szabadság katonája,
Szobor nem elég tenéked!

Dalmady Győző.

Életmentés a föld alatt.

Az ember művelődéstörténetében még a vasnak sem jutott fontosabb szerep, mint annak a nemrég még „hasznavehetetlen sajtóságos anyagának“ — mint Angliában nevezték, — mely ma már kiérdemelte a „fekete gyémánt“ büszke nevet. A kőszén az uralkodó ma már; nem a bronz, nem a vas, nem az arany és nem a gyapot, melyeknek mind megvolt a maguk uralkodási idényük. A kőszén ma a legfőbb mozgató erő. Reuleaux a világ munkabíró embeinek számát 70 millióra teszi, hat ember erejét számítva egy lőerőre, az emberi erő mintegy 12 millió lőerőt képvisel. Ha ezzel szembe állítjuk a kőszénrel fűtött összes gőzgépek erejét, 14 1/2 millió lőerőt tesz az ki, s így messze meghaladja azt az erőt, melyet az emberi kéz kifejti.

A kőszén az újkor drágaköve. Angliában, mely 1872-ben már 2507 millió mázsa kőszénrel termelt, Erzsébet és I. Edvard király még tiltalmat bocsátottak ki a levegőt rondító, bűzös fűtőszert használás ellen. Csak a gőzgépek általános behozatala derítette föl az addig megvetett anyag becsét annyira, hogy maga Angolország — mely felét adja a föld összes kőszéntermelésének — közel ötszáz millió értékű kőszénrel termel évenként s valami 420,000 embernek nyújtott foglalkozást és kenyeret.

Ily kincs előteremtése áldozat nélkül nem lehet. Hisz még az aranybányászat, a grönghalászat is megköveteli a maga áldozatát, hát még egy egész eltemetett világ feliszvá hozatala,

* Fölolvastatott a magyar írói és művészi lét decz. 30-ki estéjén.

a kőszéné, mely a gázok leggyilkosabbikát, a szénényt rejti magában.

Angliában minden 300-adik munkás halál fia. A veszedelmes zeg-zugos bejáratok, súlyos tárgyak lezuhanása, kötelek, láncok szakadása, beomlások, stb. következtében számosan vesznek el, nem is tekintve azt, hogy a megfeszített munka, egészségtelen helyzet órákon keresztül, rossz levegő hányak rövidíti meg élete napjait.

A robbantó munkánál a vigyázatlanlás vagy szerencsétlenség is soknak került életébe. De a kőszénbányák legnagyobb veszedelmé a kiömlő gyilkos gázokban rejlik. Egy jól elzárt szobában, holsok ember tartózkodik az élelyt elfogyasztva, szénényt lehel ki, ott is meg lehet fullni. A szénényt pedig a földalatti üregekben gyakran hasadékokból, gödrökből áramlik szét s ellevén előbb az alsó rétegeket, mind magasabba és

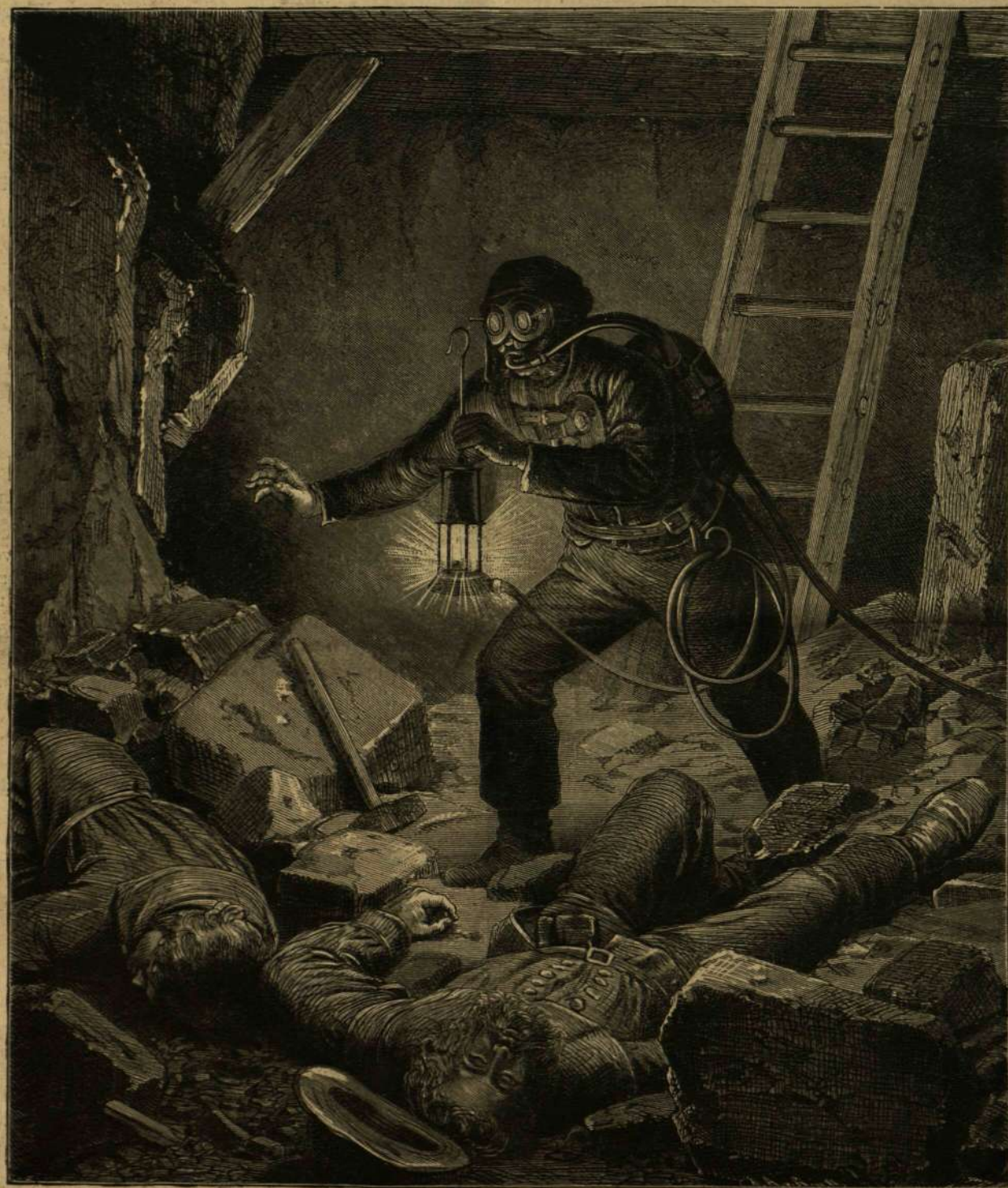
s a roppant légnyomás fölötté rombolólag hat már maga is, de a robbanás után visszamaradó gyilkos lég, melynek leglényegesebb alkotrésze a szénasav, minden élet megfojt, ha gyors segély nem érkezik.

E veszedelem előleges elhárítására már is sok szerkezet jött használatba. Céljok az, hogy szabad légjáratot idézzenek elő a föld alatti üregekben. Teszik ezt fűtéssel, szellőztető szerkezetekkel, légszivattyúkkal, melyek a rossz gázokat kihúzzák s légnyomókkal, melyek élető levegőt szoritának a bányákba. A lobbanás ellen a Davy-féle lámpa szolgál, melynek lángját finom sodrony-hálózat zárja el a lobbanékony gázoktól. A mely gáz a hálózatot át behat, azt a láng odabenn a lámpában meggyujthatja ugyan, de a lobbanást a külső gázokkal nem közölheti, mint-hogy a sodrony féme gyorsan vezeti el a mele-

anélkül, hogy az ember újabb lobbanást okozzon.

Hogy e felette nagy leleményességet igénylő találmány mennyire sikerült, az mai rajzunkon látható, mely Rouquairol és Denayrouze szerkezetét mutatja éppen munkaközben.

E szerkezet az utóbbi időben igen elterjedt, kivált azért, mert egyaránt alkalmasnak bizonyult a víz alatti munkára, mint buvárruha, és a beszívhatlan levegőben való működésre. Főalkatrésze egy aczélephől készült regulátor, melyet a bányász a hátán visel, s melyből a belégzésre szükséges levegőt veszi. A regulátor vagy egy légszivattyúval van összekötve kaucsuk tömlők által, vagy egy légtartóval, mely komprimált levegővel van telítve s melyből egyszerre több ember is ellátható levegővel. Az orr el van zárva, de egy tömlő a regulátorból a szájba vezet,



ÉLETMENTÉS A FÖLD ALATTI.

magasabba hág s előli, a mi organikus életet utjában talál.

Ily fojtó légtömeg más okból is alakulhat. Bizonyos fémeknek mohón szívják magukba a beáramló szabad lég élelyt, annak csak szénényét hagyják vissza. Veszedelmesebb azonban a kőszéntömbökből kisugárzó rossz levegő, mely magával a szénésüléssel áll összefüggésben. Mert a növénysejt, mely szénényből, kőnenyből és élelyből áll, elkorhadása közben nemcsak a víz elemeit (a kőnenyt és élelyt) veszi el, de a szénénynek is egy részét s ez a kőnenyvel egyesülve mint lobbanékony gáz illan el. A hol a kőszéntömbből ily gáz áramlik ki, ha szabadléggel nem vegyül, meggyulva csendesen, lassan halványkék lánggal ég; ha azonban a gázhoz levegő jut, s csak egy szikra tűz ér is hozzá — a legborzasztóbb robbanás keletkezik. A kifejlt hőség

get. Ha a bányász ily lámpával lobbanó gázkörbe jut, a lámpa elkezd perczeni s a munkás az által figyelmessé tetetve, még idejekorán menekülhet.

Mindezen óvó szerkezetek daczára az a tapasztalat, hogy a bányamunkák körüli baleseteknek 20 százaléka lobbanó gázok által történt. Ennek természetesen leginkább a vigyázatlanlás, hanyagság vagy éppen a könnyelműség az oka.

Mindegy akármilyen is, elég az ahoz, hogy szükségesnek bizonyult valami oly szerkezetre gondolni, mely az ily katasztrófák esetén a szerencsétleneknek a megfúlástól megszabadítását lehetővé tegye. Oly szerkezetre gondoskodni, mely lehetővé tegye a teljesen beszívhatlan levegőbe való behatolást, az ott időzést, s a szabad mozgathatást. Aztán világítani is szükséges,

s arra kaucsuknyílásával légmentesen rátapad. A regulátor belső szerkezete époló egyszerű, mint elmés, könnyű légzést biztosít, s a kieresztett levegőt szellentyűn bocsátja ki, mely azonnal lecsukódik, mihelyt az ember befelé szítja a levegőt. A regulátor azonban egy Davy-féle lámpát is táplál, minthogy az a szénasavas levegőben nem tudna égni.

E szerkezettel úgy tettek kísérletet, hogy egy szobát megtöltöttek nedves szalmával és szénával, s azt meggyujtották, míg az egész szoba sűrű fojtó füsttel lett tele. E füstben a mérnök, ki a szerkezetet magára vette $\frac{3}{4}$ óráig időzött. Oly elzárt helyiségben, melyet megtöltöttek szénével és szénasavas levegővel, úgy hogy egy oda vitt kutya azonnal elfuladt benne, szintén hasonló ideig volt lehető a benn tartózkodás, s a mellett a lámpa csendesen égett s az illető ké-



A BUDAPESTI ÖSSZEKÖTŐ VASUTI HID TERVEZÉSE.

nyekedve szerint használhatta tagjait. A párisi katonákban is tettek ily kísérletet s akkor kiderült, hogy e szerkezet vízi művek viz alatti részeinek javítása körül is sikerrel alkalmazható.

A zsolczi hős.

JÓKAI MÓR-tól.*

Kikbőltámadt az a vitéz honvédsereg? Értelmes hazafiak, ügyvédek, iskolaviselet tanuló ifjak, orvosok, kereskedők, mérnökök, iparosok sorakoztak a háromszintű zászló alá, a földművesek fiai közé, s azt mondták: csak puskát adjatok nekünk, azonnal katonák vagyunk.

Hogy nevettek ezen a régi rendszer okos emberei, a kik úgy tudták a dolgot, hogy egy ember, meg egy puská, még nem egy katona; annak elébb két esztendeig kell riktájt állni, négy esztendeig idegen országban lakni, hat esztendeig rapportra járn, nyolcz esztendeig masirozni tanulni, tíz esztendeig német szóhoz szokni, csak azután mondhatni el róla, hogy ez már katona.

Hát még ahhoz, hogy valaki katonatiszt legyen: hadnagy, százados, őrnagy, ezredes. Az kerül még csak nagy időbe, tenger tudományba. Hogy tanulhatná azt meg a jámbor magyar ember, a kit soha sem tanítanak erre?

És azután mégis úgy lett: a mint annak a magyar fiúnak puskát adták a kezébe, mindjárt katona lett abból; némelyeknek puskát sem adtak, csak kaszát, és azzal is jó katona lett.

Csoda biz ez. De a hazaszeretet tud még a esodatételekhez.

Azok között, kik a nyugalmas polgári életpályát a kard teitől elhagyták, egyik legkittünőbb bajnokunk volt Gózon Lajos.

Ügyvéd volt Pesten. Együtt jártunk iskolába. Ott is, itt is mindenki úgy ismerte, mint nemes kedélyű szelid ifjút.

Midőn a nemzet önvédelmi harcra kényszerült, egy önkényes csapat vállalkozott pesti értelmese fiatalokból a megtámadott haza védelmére: Gózon is e csapatban ment el. Nem kalandot, nem új pályát kerestek ők; csak a haza segélykiáltására ragadtak fegyvert, mint a hogy fegyverhez kap minden jó gyermek, a ki apját, anyját hallja segélyért sikoltani.

Azonban a sors rendelkezett az eltávozással. Manswörth alatt rohamra kellett volna menni az ellenféltől megszállt helység ellen, melyet erős űtegek védtek s a halálos vállalat megreszkettette a legelszántabb katonák szívét is.

Ekkor a fiatal ügyvéd, a katonai hírral nem bír Gózon Lajos kiragadta a zászló-tartó kezéből a nemzeti lobogót, „utánam barátim, éljen a haza!” kiálta és nekirohant a zászlóval az ellenség űtegeinek; s a példáján fölkeltek csapatok elszántan vetették magukat bele az ellenfél kartács-tűzébe.

Őt minden golyó kikertülte, pedig tudjuk, hogy azok nagyon föl szokták keresni azt, a ki zászlóval jár a kezében. Ilyen férfi nem volt szabad visszabocsátani az íróasztalhoz. A vezérek ott maraszták, tisztí rangra emelték; s ott azután a hány csatában megjelent, annyi érdemet

keresett magának; csupa érdemekért, nem pártfogolattásból, őrnagya lett egy vitéz zászlóaljnak.

Julius 2-ikán és 11-ikén a háromszor visszafoglalt ácsi erdő tanuskodik Gózon hős elszántágáról. A hány szál fája van annak az erdőnek, mindenik lehetne egy sírféj fája ott elhullott magyar és osztrák vitézeknek.

Következett ama hírhedett körvonulása a felső magyar hadseregnek Komáromtól a Tiszáig, mely két világhatalom hadseregei között annyi hősiességgel hajtatott végre.

Alig mult el nap csatározás, elő- és utóhadak összeitkőzése nélkül; ezek voltak a hétköznapok: néha aztán egy-egy űnnap is jött közbe, teljes űtközlet napja.

* * *

Ilyen harci űnnap volt július 26-ika a Sajó vizenél.

Tseodajeff orosz tábornok husz ezer emberrel, azok között huszöt század lovas, sietett a magyar hadsereg balszárnyát megtámadni. E balszárnyat a 7-ik hadtest képezte Pöltenberg vezénylete alatt; alig több ötezer emberrel. Tehát egy: négy ellen.

A Sajó vize fekjűt közöttük.

Az űtközletet jobbára a tüzérség vívta. Tseodajeff negyvenyolcz ágyút vonatott elő a Sajó jobb partján, hol a folyam kigyózó területe, sűrű eszalit borítva, kedvező előnyt nyújtottak neki űtegeit észrevétlenül közelebb tolni a magyar hadálláshoz.

Egy ilyen orosz űteget, két zászlóaljtól és egy szotnia kozáktól fedezve, egész Alsó-Zsolcziág félynomult a parti berkek oltalma alatt, s onnan egyszerre váratlanul megnyitotta a gyilkos tüzérelést a hadseregnek egyik szemközti űtege ellen.

Azon űteget tüzérei csaknem gyermekek voltak még. Csak most váltak meg az iskolától, hol épen annyit tanultak a matematikából, a mennyi elég arra, hogy valaki tüzér legyen vele.

Gózon Lajos, a 66-ik zászlóalj őrnagya az orosz űteget veszedelmes működését látva, mely a balszárny állását veszedelmessé tevő, sietett tábornokát figyelmeztetni, s egyuttal fölkermi, hogy engedje neki az orosz űteget szuronnyal kivetni helyéből.

A tábornok válasza az volt, hogy neki a fővezér parancsa ellenére nem szabad a Sajó jobb partjára hadoszlopokat vezényelni: nem is vállalhatja a felelősséget ily vérontó vállalat áldozataiért magára.

A kis fiúk űtegeből pedig már két ágyú a földön fekjűt, a harmadiknak a kerekei sérülve voltak már, szegény kis fiukat egyiket a másik után huzogták el holtan, összezuzottan az ágyuk mellől. — Gózon Lajos nem nézhette ezt; átadta a zászlóalj vezényletét a legidősebb századosnak; kijelentve, hogy ő maga saját felelősségére önként vállalkozókkal fog támadást intézni az orosz űtege ellen.

Azzal elindult lóháton gázlót keresni a Sajóban. Mikor azon szerencsésen áthatolt, keresztül lovagolta a Sajó partján elterülő erdőt, egész odáig, a honnan az orosz űtege állását kikémlelheté.

Ezzel visszavagolt zászlóaljához.

— Nos most fiúk! szóló hozzájuk; a kinek a házája élete kedvesebb, mint a magáé, az jöjjön velem.

De az ily szóra aztán az egész zászlóalj vele akart menni.

— Elég lesz egy század! mondá Gózon: s kiválaszta egy századot, míg a másikat csalánczra osztva, a Sajó balpartján elhelyezé.

Egy század két zászlóalj ellen; meg egy lovas kozák szotnia ellen, egy ágyú-űteget megtámadására! Nevetnének a hadtudomány vénei, ha valaki ezt tanácsolná nekik.

Nálunk volt, a ki megtette.

A Sajóhoz érve a kis csapat, azt kérdezé: hogy megyünk itt át?

— Hát csak így ni! mondá Gózon, s leugorva lováról, egy beteges fiu kezéből kivette a puskát s beleugrott a vízbe, s a kikerest gázlónak indult: „itt a hid, fiúk; utánam, a ki magyar és szereti hazáját!”

Percz mulva a kis csapat hónaljig érő vizen át gázolva, eltűnt a jobbpárti erdő árnyékában.

És most azután csendesen, óvatosan előre a bokrok között; nem szól más, csak a nyugtalan szívdobogás, nines más paranesszó, csak a szemek intése. A kis csapat egyedül áll az ellenség táborának szívében, minden segélytől távol, egyedül saját szuronnyára bízva.

Már előtte az ellenség, mely jelenlétét nem is sejtí. Gondolni és végrehajtani csak egy percznyi idejök van.

Hanem az dicsőseges percz volt.

— Szuronyt szegezz, és előre! hangzott Gózon Lajos szava, s abban a pillanatban, mint martalékára a sas, csapott le az orosz űtege a maroknyi önkényes csapat, s abban a perczben le volt űlve minden tüzér, beszégezve minden ágyú, egy sortüzérelést szétriasztva a fedezet. E percz alatt el volt döntve a nap sorsa.

A mely bátran volt keresztül víve a hős merénylet, oly nagyszerű lett annak eredménye: az orosz csatarendben nagy zavar támadt; azt hitték, a magyar hadsereg gázlóra találván, őket oldalba fogta; s hirtelen megszüntették a tüzérelést az egész vonalon s azzal Tseodajeff felhagyott a csatával s távol a Sajótól táborba vont a seregét.

És mind ebben egy maroknyi kis csapat volt az orosz lánrészt, s annak vezetőjé, ki egy év előtt ügyvéd volt.

Maguk a vezérek is elismerőleg híresztelék Gózon Lajosnak e bátor tettét; a sikerűs kivitelt a fővezér ott a helyszínen alezredessé emelte őt, s az összes tábornok előtt megölelé, így szólva hozzá: „önben ismét a manswörthi és ácsi hőre ismerek.”

Néhány nap mulva a nyiradonyi földadiszálláson augusztus elsején kelt vitézségi bizonyítvány adatott át Gózon Lajosnak.

Íde írom azt egész terjedelmében; más jutalmat úgy sem adhatunk hőseinknek, mint azt, hogy neveiket megkoszorozzuk.

„Bizonnyitvány. — Második rangú érdemjelre ajánlatik Gózon Lajos őrnagy s 66-ik zászlóalj-parancsnok ur, ki hazája iránti buzgó szeretetből és tántoríthatatlan hű ragaszkodásból ösztönözve, f. é. július 2-dik és 11-én Komáromnál az ácsi erdőben, s 26-kán a Sajóvonalon küzdött csatában, példás és harcias viselete, hősiess elszántága, és halált megvető kitartása által, vitéz jellemének kitéző jeleit adá. Legszébb feladatommak és kötelességemnek tartom, — addig is, míg ezen hőnek melle

érdemrenddel díszesíthetnék, a méltányló haza nevében ezen elismerést nyilvánító vitézségi bizonyítványt kézbesítí. — Kelt a nyiradonyi főszálláson. Augusztus hó 1-jén 1849. A fővezér Górgéi Arthur. (P. H.)“

Íme egy magyar hős életéből egy lap, mely életpályájában piros betikkel van nyomtatva.

A harcok ideje alatt a munkás polgárból az lett, a mivé kell tudni átalakulni minden hazafinak: derék katona.

S a harcok lejártával a vitéz katonából ismét az lett, a mivé kell tudnia átalakulni minden katonának: munkás, hasznos polgár.

Akkor tudta fegyverrel szolgálni hazáját, jól, híven, önfeláldozólag.

Most tudja szolgálni hazáját észszel, munkával, színtoly jól, színtoly híven, színtoly önfeláldozással.

Ez az én eszményképem egy magyar honvédről.

Ez az én eszményképem egy magyar polgárról.

Három orosz és három angol kalandjai.

Verne Gyula könyvéből.*

I.

Ez érdekes könyv egy Afrika déli részének belsejében tudományos czelökből végrehajtott utazás s kutatások kalandos eseményeit adja elő, a Vernéni már ismeretes élnék, érdekes s egyszersmind tanuságos modorban.

Az expedició tagjai, angol részről, Everest ezredes nagyhírű csillagász, ki a körfoltok vizsgálata s feloldása által tette magát nevezetessé, Emery Vilmos fiatal jeles tudós, ki már akkor huzamos idő óta utazott Afrikában s tudósítván a küldetésről, melylyel ő is megtiszteltetett, az Orange folyam regényes partjain várta be társait, kik a folyamon fölfelé egy gözősön érkeztek meg; s végre Sir John Murray gazdag tudománybarát, ki csillagászati czelokra évenként tetemes összegeket áldozott s a legerősebb teleskop birtokában volt, mely magán észlelében található vala; orosz részről pedig Strux Mátyás a pulkovi észlede csillagásza, Palander Miklós Helsingforsból és Zorn Mihály Kiewből, mind hírneves tudósok a maguk szakmájában.

Az expedició czélja nem más volt, mint egy délkei valamely darabját mérni föl Afrikában. A délkei-mérés, mely a méter-mérték s így az egész mérték-rendszer alapja, rendkívüli figyelmet, pontosságát, a legkülönbözőbb észleleteket és számításokat igényli; s hogy czéljának tökéletesen megfeleljen, a földön történő közvetlen mérést az ég megfelelő délkei vonalrészének csillagászati mérésével — vagyis kiszámításával — kell egybekötíni; s a mellett nem is elég egy valamely pontján a földnek tenni ily mérést, hanem több és pedig egymástól távol eső pontján a földnek.

De nem czélunk a három orosz és három angol expediciójának tudományos oldalait bővebben fejtegetni, csak egy pár kalandjuk kivonatos előadására szorítokunk.

Az Orange partján megindult társaság egy derek benszült kalauzolása alatt indult meg, a kinek neve Mokoum volt; angol apa és hottenot anyja gyermeke, kitéző vadász, s rendkívül ügyes és gyakorlott ember; ő már Livingstonnak is kalauza volt, s utazóink eleve is egy pompás fegyverrel kötelezték le.

Kis csavargózsón, melyen utasaink ide érkeztek, Emery ural találkozn, indultak tovább is s először is Lattaku hottenotot városát érték, hol a törzsfőnök érdekes rajzától nem akarjuk megfosztani olvasóinkat.

A lattaku törzs főnöke Moulibahan kötelességének tartotta tisztelegni az európaiknál, és üdvözölni őket.

„A lattaku törzs főnöke Moulibahan kötelességének tartotta tisztelegni az európaiknál, és üdvözölni őket.

*Megjelent Nagy István fordításában, mint a Franklin-Társulat kiadása. Ara a 17 ivre terjedő s 9 képpel díszített munkának 2 frt.

Moulibahan erőteljes, szép férfi volt, s a négerek vastag ajka és lapos orra egyiránt hiányzott nála: öltözöt nagy gondal összeillesztett bórdrabokból készült köpeny, és a szokásos „pukojé” nevű előkötény képezte. Fejét bőrfőveg, lábait pedig ökörbőröl készült bocskor fűdte, s míg karjait elefántcsont karmantyuk ékítették, füleiben négy hüvelyk hosszú rézrud lógott, egyuttal ékszerül és talizmánul szolgálván. Fővegéhez antilope-fark volt alkalmazva. Vadászbotjának vége struczolccsokkal volt díszítve. A főnök bőrének természetes színét lehetetlen volt látni ama vastag olajréteg miatt, melylyel tetőtől talpig bemázolva volt. Néhány bemetszés, melynek nyomai ezombján láthatók voltak, az általa elejtett ellenség számát jelezte.

A főnök, ki legalább is volt oly komoly egyéniség mint Strux Mátyás, az európaikhoz közeledvén, egymástán orron fogta őket. Az oroszok komolyan türek ezt, az angolok azonban némileg vonakodtak. Pedig ez, afrikai szokás szerint, csak kötelesség volt a vendégek irányában, biztosítván őket a benszültök hártatlan vendégszeretéről. E szertartás befejeztével Moulibahan visszavonult, anélkül, hogy egy szót is intézett volna a jövevényekhez.

Most azonban, mellőzve a délkei-mérés részleteinek előadását, utasainknak egy vadász kalandját akarjuk Verne könyvéből mutatványul közölni.

Előre becsátjuk, hogy a mérés érdekében, egy lámpajelzőnek valamely magas ponton való felállításáról volt szó.

Csak egy pont mutatkozott kedvezőnek, hogy ott lámpajelzőt állíthassanak föl, de az is nagy távolságban. Ezerkétszáz, ezerháromszáz lábnyi magas hegy volt ez, északnyugatra, mintegy harmincz mértföldnyi távolságban.

Everest ezredes, Emery William és Zorn Mihály, három matröz kíséretében s a Foleper vezetés alatt, utnak indultak a hegy felé.

A távolság valóban sokkal nagyobb volt, semhogy nappali észlelet mellett megbízható eredményt szolgáltatathatott volna. A kis csapat, műszereit és élmi készletét quaggákra rakva, utnak indult, június 28-án. Everest ezredes úgy számított, hogy másnap este elérí a hegyet, s ha a hegy megmászása nehézségekkel nem jár, a lámpajelző már június 29-én vagy 30-án éjjel megfellehet hivatásának. A táborban maradtak tehát legalább 36 órát kellett, hogy várakozzanak a szükséges jele. Mennyire elbámult azonban, midőn június 30-án délután 2 órakor az ezredes és társai visszatértek, anélkül, hogy földadatuk teljesítéséről jelt adtak volna.

Néhány szóval aztán elbeszélte az ezredes, hogy a hegy lábához érkezve, csakhamar meggyőződtek, hogy a hegyet csak a déli oldalon lehet megmászni; de fájdalom, az egyetlen mély út, mely oda vezetett, egy oroszlan csoport által elfoglalva, mely mint a Foleper mondá, ott ütötte föl Kraalját. Everest ezredes kísérlet tett ugyan, hogy őket onnan elűzze, de e kísérlet egy lovába került, melynek derekát egy pompás oroszlan, hatalmas talpának egyetlen csapásával ketté törte.

Ez elbeszélés Sir John és a bushman vadászszenvélyét a legmagasabbra fokozta: de mulhatatlan szükséges volt, hogy néhányan a táborban maradjanak, az új háromszöglet alapvonalát érintő szöglet megmérése miatt.

Everest ezredes, tudván, hogy személyes jelenléte a munkálatok ellenőrzése végett szükséges, meghozta az áldozatot, hogy két orosz csillagász társaságában a táborban maradjon. Másrészről azonban semmi ok sem volt arra, hogy Sir Murray is vele maradjon. A hegyre vezető út kiterőzkölésére indult vállalat tehát Sir Murray, Emery, Zorn és a bushmanból állott, s ezenkívül három benszültből, kiknek bátorságát és megbízhatóságát Mokoum tapasztalásból ismerte.

Kezet szorítva társaikkal, másnap reggel 4 órakor, utnak indultak az oroszlanvadászó tudósok, egyenesen a hegy irányában. Lovaiukat gyors haladásra kényserítették, s este 9 órakor a hegy lábánál voltak.

Megerkezve, leugráltak lovaikról, s az éji tanya szervezéséhez fogtak.

Tűzet nem gyújtottak, mert Mokoum nem akarta fölkelteni az állatok figyelmét, melyeket másnap világos nappal szándékozott megtámadni tányájukon.

Egész éjjel folytonosan hallották a félelmes állatok ordítását.

Reggel négy órakor, lovaikat egy sűrűben kipányvázva, fölkeredtek a vadászok. Még nem virradt meg: még sötétség uralkodott, csak keleten mutatkozott egy vékony veres viláosság.

A bushman figyelmeztette társait, hogy szorgosan vizsgálják meg fegyvereiket. A benszültök ijáikkal voltak ellátva, melyek kezelésében ők kiváló ügyességgel bírtak. Nem egy oroszlan vérézt már el nyíltak alatt.

A társaság zárt tömeget képezve indult neki a mély utnak, melynek bejáratát a két fiatal tudós tegnapelőtt szemügyre vette. Egy szót sem szólottak, hanem úgy suhantak a mély ut bozóttai közt, mint a veresbőrű indiánok Amerikában — nesztelenül.

Csakhamar a mély utnak egy szorulatához értek. Itt kezdődött tulajdonképp a hegyre vezető ut. S ez ut közepén volt az oroszlanok barlangja.

A bushman most következőleg rendelkezett. Sir Murray, egy benszült és ő egyedül fogják megközelíteni a barlangot. Azt hitték, hogy így annak közelébe jutván, a bestiákat a mély ut alsó vége felé elriaszthatják; ott a két fiatal tudós fog lesben állani két benszülttel és puska- s nyilövésekkel idvözlik őket.

A hely kiválólag kedvezett e tervnek. Egy hatalmas jávorfa állott ott, felülemelkedve a bozóton, és ágai közt oly helylyel kínálkozva, melyhez az oroszlanok nem férhettek. Tudva van, hogy az oroszlanok, macska természetűek dacára, sem képesek fára mászni. A vadászok tehát, bizonyos magasságból a legnagyobb biztonsággal löhették őket.

A vállalat veszélyes része Mokoum, Sir John és a benszültökre nehezedett. Emery William ellenvetésére Mokoum azt felelte, hogy ennek így kell történnie, és semmi ellenmondást nem tűrt rendelkezései ellenében. A fiatal tudósoknak engedniök kellett.

Épen pitymallani kezdett. A bushmann jelt adott, s elindult két kísérfővel, miután a hátramaradtakat előbb biztosan elhelyezte a jávorfa ágai közt.

A három merész vadász, tétovázás nélkül ugyan, de óvatosan haladt előre, a legesekélyebb neszre is figyelvén. A bushman nem kételkedett, hogy az oroszlanok az éjjeli kirándulásból visszatérve, barlangjukban vannak, hol zsákmányukat elfogyasztják és egész nap alusznak. Azt hitte, hogy álomba merülve találja őket, s könnyen végez velük.

Egy negyed óra mulva, Mokoum és társai a barlang elé értek, ama beomlott helyhez, melyre Zorn Mihály figyelmeztette őket. Ott a földre hasalva, vizsgálmi kezdték az oroszlan-tanyát.

Tágas barlang, inkább odu volt az, melynek mélységét azonban nem becsülhették meg. A bejárat egész esonthalmaz födte el szemek elől. Kétségtelen volt, hogy az oroszlanok tanyája előtt állottak. De a barlang e pillanatban elhagyottnak látszott; Mokoum, lövése készen tartott fegyverrel a bejáratához kúszott. Egyetlen pillantás elég volt, hogy annak írességéről meggyőződjék. E körülmény teljesen kívül esett számításán, és kényserítette, hogy tervét megváltoztassa. Társai egy adott jelle rögtön mellette termettek.

— Sir John — mondá a vadász, — a vad még nem tért vissza tanyájára; de bizonyosan nem kéik soká, azt hiszem, leghelyesebb lesz, ha mi foglaljuk el helyét. Jobb ily bestiákkal szemben ostromoltaknak mint ostromlóknak lennünk, kivált ha segédhadunk is van a kapu előtt. Mit gondol Sir?

— Azt, a mit ön. Én teljesen alávetem magam parancsának.

Mokoum és társai a barlangba vonultak. Meggyőződén, hogy a barlang csakugyan üres, a bejáratot gyorsan összehordott nagy kövekkel torlaszolták el. A kövek között maradt hézagokat száraz galyakkal tömtek be. E művelet csak néhány perczet vett igénybe, mert a barlang bejárata különben is szűk volt.

A vadászok most a lörések elé állottak és vártak.

Nem kellett soká várakozniök, mert alig egy negyed öt után, hatalmas oroszlan jelent meg két nöstény kíséretében, mintegy 100 lépésnyire a barlang előtt.

A him, fekete sörényét rázva, fogai közt egy antilopot hozott, oly könnyedén rázva azt, mint macska az eget. A nehéz vad, úgy szólván pehelykönnyű volt neki, s fejt csak oly szabadon és fenn hordozta, mint egybekor.

A két nőoroszlán vidám szökdelés közben követte.

Sir John — később maga is bevallotta, erős szivdobogást érzett. Szemeit tágra felnyitotta, homlokát ráncba szedte, s göcsös félelmet érzett, melybe azonban bámulat is vegyült: ez aggodalom azonban csak egy pillanatig tartott, aztán teljesen visszanyerte hidegvérét.

Ezenközben az oroszlanok megéreztek a veszélyt.

Alig voltak hatvan lépésnyire a vadászkótlól.

A him rekedt ordítást hallatott, s a nőstényektől követve a sűrűbe ugrott, közel azon fához, hol a többi vadászok elhelyezve voltak.

Az ágak között is tisztán lehetett látni e félelmes állatokat, hegyezett füleik- és villámzó szemekkel.

— Itt vannak a fogoly-madarak, — sugta Sir John Mokoum fülebe.

— Még nem mind, — válaszolt ez, — s azért nem szabad karabélyainkat használnunk, melyek dörrenése a többieket elijesztené. Bushman, biztos ön nyilvának hatásáról ily távol-ságban?

— Biztos vagyok, Mokoum — válaszolt ez.

— Akkor a baloldalon, egyenesen a szivbe.

A bensülött figyelmesen czéltott.

Egy-két szerencsés lövés talán megsabadi-totta volna őket e félelmes állatoktól, midőn egy előre nem látott körülmény, egyszerre irtóza-tossá tette a vadászok helyzetét.

A barlang alján felhatalmozott száraz gaz, a lövés fojtásától meggyuladt és csakhamar füst-tel töltötte meg a barlangot.

A felcsapó láng visszariasztotta ugyan az oroszlanokat, s ugyszólván égő válaszfalat képezett köztük és a vadászok között; de a füst minden pillanatban megfúlással fenyegette ezeket.

A helyzet valóban válságos volt.

— Ki innen, ki! — kiáltá Mokoum.

A torlaszt eldöntötték, s a fuladozni kezdő vadászok a lángokon keresztül kirohantak.

A bensülött és Sir John, alig értek a szabad levegőre, midőn mindkettejüket egy pillan-atban földre csapta, az elsőt a nőstény oroszlan-ok egyikének lökése, a másikat farkának egy csapása.

A bensülött hasra fekvé mozdulatlan maradt, Sir John pedig azt hívének, hogy valami tagja tört, térdre ereszkedett: de azon pillanat-ban, midőn a nőstény oroszlan újra rárohanni akart, terítette azt le a bushman robbanó golyója.

E pillanatban jelentek meg a csatatéren

John lábszárát dörzsölve, melyet az oroszlanfark csapása ért. — De mily veszélyes farka van e fogoly-madaraknak, érdemes Mokoum!...

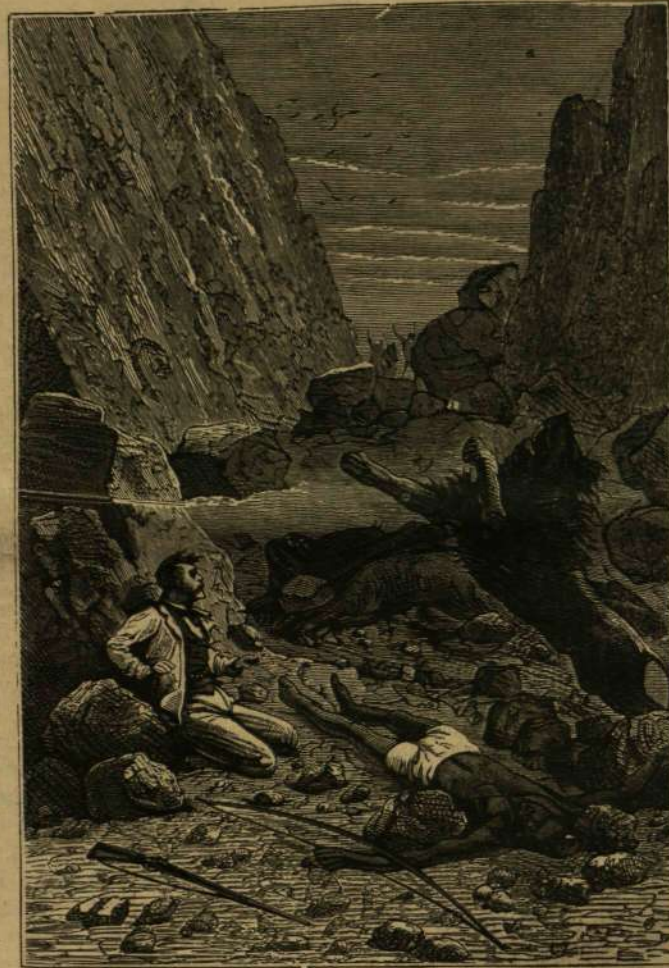
Egyveleg.

Uj Guinea sziget lakói nem nagy matematika-sok. Mikluscho Maclay orosz utazó, ki a múlt évben járt e szigeten, azt írja, hogy a papuák — Uj-Guinea lakói — csak hatig tudnak számlálni. Sőt vannak helységek a sziget belsejében, a melyek-nek lakói a háromnál tovább nem jutottak még a számtani ismeretekben. Az embereknek nincs tulaj-don nevök nálok: a mint a gyermek megszületik, az első névre, a mely véletlenül eszükbe jut azon-al elkeresztelik és így többnyire fák, gyümölcsök és állatok nevét viselik az emberek is.

Tengeri csigák az Andok csucsain. Dél-Ame-rikában, az Andok hegyláncának csucsain a tenger színe fölött teljes 15,000 lábnyi magasságban is találják tengeri csigákat. El sem hinné az ember az ily tulmerésnek látszó állítást, ha maga Hum-boldt nem írta, hogy ő az említett magasságban több helyen talált tengeri csigákat. Miután a ten-ger hullámai oly magasságra sohasem juthattak föl, igen valószínű, hogy a csigák magával a hegy-lánczettel együtt emeltettek föl a tenger fenekéből



A lattakui törzsfőnök.



A fekete oroszlan.

HÁROM OROSZ ÉS HÁROM ANGOL KALANDJAI.

A nyil elröppült; hatalmas ordítás hallat-zott; az oroszlan egyet szökött, s harmincz lépésnyire a barlang szájától összerogyott.

— Jól volt! Szép lövés volt! — mondá Mokoum.

E pillanatban rohantak ki a nőstények a sűrűből az elesett him hullájához.

Félelmes ordításokra csakhamar még három oroszlan, két him és egy nőstény jelent meg.

A düh miatt felborzolt fekete sörényük majdnem kétszer oly nagyknak tüntette föl őket mint valóban voltak.

— Most a karabélyok működjenek, — kiálta Mokoum.

Két lövés dördült el; a nagyobbik him, melyet Mokoum vett célba, összerogyott, mintha villám csapta volna agyon. A másik, melyre Sir John lőtt, összezúzott lába daczára a torlasz ellen rontott.

A feldühödt nőstények mindenütt nyomá-ban voltak.

A rettenetes állatok ki akarták erőszakolni a bemenetelt, a mi kétségtelenül sikerült volna is, ha a lövésekkel elijeszteni nem lehetett őket.

A vadászok kissé mélyebbre vonultak a barlangba, s fegyvereiket gyorsan megtöltötték ismét.

Zorn Mihály, Emery William, a bensülöttek-kei. Epen jókor, mert bár három oroszlan ki is mult már a bátor vadászok lövései alatt, a még sértetlen két nőstény és a sebzett him még vég-zetessé válhatott volna rájuk nézve.

A vontosövű fegyverek, hidegvérű vadá-szok kezében most kitűnő szolgálatokat tettek.

Az egyik nőoroszlán, Emery William golyó-jától halálosan találva, lerogyott.

A másik és a megsebesített him óriás szö-késsel az ifju tudósok fejei fölött a sűrűségbe menekült.

Diadalmas „Hurrah“ harsogtatta meg a mély utat.

Négy oroszlan fektűdt halva a csatatéren.

Most a tudósok Sir Murrayhoz siettek.

A tiszteletre méltó Sir barátai segítségével föltápaszkodott.

A bensülött is magához tért, ki a kapott lökéstől csak elkábultva volt.

Egy óra mulva ismét lovaiknál volt a kis győztes társaság, anélkül, hogy az elmenekült oroszlanpárt viszontlátták volna.

— Nos — mondá Mokoum, — meg van ön elégedve, Sir, az afrikai fogoly-madarakkal?

— El vagyok ragadtatva — válaszolt Sir

az Andok belsejében most is folytonosan működő vulkanikus erő által s így jutottak tengeri állat létükre oly meglepő magas helyre.

A khinaiak ismeretei az üstökösökről. Haj-danában, mikor még az ugynevezett civilizált né-peket rémület fogta el minden egyes üstökös csillag megjelenésére, azt hívének, hogy azok bajt és veszélyt jelentenek, a szorgalmas és tudós khinai csillagá-szok már tudták s meg is magyarázták a népnek, hogy az üstökös is csak csillag, de a mely csak bi-zonyos pályafutás után időnként jut földünk köze-lébe s ezért látjuk azokat oly ritkán. A khinai csil-lagászok nagy szorgalommal vizsgálták és tanul-mányozták a természeti tűneményeket s pontosan följegyeztették észleleteiket, úgy hogy számtalan föl-jegyzéseik, melyek a keresztényen időszámítás előtt 6—700 évvel készültek, ma is nagy tudományos értékkel bírnak.

Japáni hírlapok. Yeddoban, Japán fővárosá-ban, jelenleg 18 hírlap jelenik meg, melyek közül néhány napilap, míg a többi csak minden ötnap-ban szokott megjelenni. Legelterjedtebbek a „Ni-shinshinjithi“ 1500 előfizetével; azután a „Tokionishimih Schimbun“ 800 előfizet-vel és a „Shimbansashi“ hasonlóan 800 elő-fizetével.

Petőfi utolsó levelei.

Közli Török Károly.

Petőfinek Maros-Vásárhelyről, 1849. július 22-dikéről és július 29-dikéről (tehát a seges-vári csata előtt két nappal) nejehez írt két levele, s különösen az utóbbi, minden valószínűség szer-int a legutolsó, a mi a nagy költő tollából kijött. Legalább nincs semmi jel, semmi adat, a mi töle későbbi irat létezésére mutatna még. S már e tekintetből is oly ereklőül tekinthe-tők e levelek, melyeket nem nézhetünk kegyelet-nem olvashatunk megindulás nélkül.

Petőfi neje e két levelet „mint legbecesebb örökséget“ hagyta fiára Zoltánra. Én e leveleket másolatban még 1869 elején kapván Zoltántól, hitelességükért jótállhatok. Hogy Petőfi többi levelei, melyeket nejehez még ennek leánykorá-ban s később is írt, hova lettek: nem tudom.*

Az alább közölt két levél mindenikén a külczim a következő:

Petőfi Sándornának

Tordán

a református papnál Miklós Miklósnál.

I.

Maros-Vásárhely, jul. 22. 1849.

Kedves lellem Juliskám, késő este van. Az imént értünk ide. Holnap korán reggel indulunk Udvarhelyre. Bem utolsó levelét Brassótól fél napi járó földre írta ide ezelőtt három nappal. Nem tudom, hol kapjuk meg? talán Brassóban vagy már azon is túl.

Tisztelem Miklóskát. Csókollak titeket, szentségeim. Irni fogok, valahányszor lehet. Légy nyugodt és békétűrő, a mennyire lehetsz.

Higyj!

Remélj!

Szeress!

a síríg és a siron túl örökre
hűséges férjed

Sándor.

II.

Maros-Vásárhely, jul. 29. 1849.

Kedves édes Juliskám, e szempillantás-ban értem ide vissza hat napi szakadatlan utazás után. Fáradt vagyok; kezem ugy reszket, alig bírom a tollat. Megkaptad-e előbbeni két levelemet? egyiket innen, a másikat Kézdi-Vásárhelyről írtam. Elmon-dom röviden utamat. Itt hallottuk, hogy Bem egy csapattal Moldvába ment. Utána rugaszkodtunk Udvarhely, Csíkszerda, Kézdi-Vásárhely, Bereczk felé; ott talál-koztam vele, már visszajött Moldvából, hova lázító proclamatiókat vitt be s ráadá-sul kegyetlenül megdöngtetett négy ezer orosz egy zászlóaljjal. Bereczken jön hozzá a tudósítás, hogy Szász-Régennél meg-verték a micinket, s ezek borzasztóan szétfutottak, vágatott tehát ide a bajt hely-rehozni, Kézdi-Vásárhelyen, Sepsi-Szent-györgyön, az Erdővidéken, Udvarhelyen keresztül; én vele. Rohantunk szinte meg-állás nélkül. Iszonyú út volt. Most vagy két napig itt leszünk, míg a sereget egy

kissé rendbe szedi, aztán mit teszünk? ő tudja. Előbbeni levelemben írtam, hogy Csík-Szerdának és Kézdi-Vásárhelynek gyönyörű vidéke van; Sepsi-Szentgyörgy-e talán még szebb, a város is jobban tet-szik. Majd körülményesebben megvizsgál-juk, ha együtt utazzuk be Háromszéket, mint a fészket rakni akaró fecskék. Bem-mel Bereczken találkoztam; megálltam hintaja mellett, s köszöntem neki, ő oda pillant, megismer, elkíáltja magát és ki-nyújtja felem karjait, én foglalom, nya-kába borultam, összelelletük és csókoltuk egymást, „mon fils, mon fils, mon fils!“ szólt az öreg sírva. A körülálló népség azt kérdezte Egressi Gáborról, hogy „fia ez a generálisnak?“ Most még sokkal nyájásabb, szivesebb, atyaibb írántam, mint eddig, pedig eddig is az volt. Ma azt mondta a másik segédőtisztnek: „Melden Sie dem Kriegsministerium, aber geben Sie Acht, melden Sie das wörtlich: Mein Adjutant der Major Petőfi, welcher abgedankt hat wegen der schändlichen Behandlung des Generals Klapka, ist wieder in Dienst getre-ten.“ Szinte ma az utban mondta, hogy neked itt Maros-Vásárhelyt csináljunk szál-lást, s ide hozzalak. Nekem is ez a fő vágyam, de míg erősebb lábra nem állunk a szomszédban levő oroszok irányában, addig ezt tenni nem merem. Csak két mértföldnyire vannak innen, s az idevalók a napokban is szétfutottak, mint a csirkék. De mihelyt némileg biztos lesz e hely, az lesz első dolgom, meg lehetsz fölére győ-ződve. Hogyan vagytok, kedves édes imá-dott lelkeim? ha én hallhatnék valamit felőletek! ha lehet, ha valahogy szeret éjt-heted, írj, csak egy szócskát is, édes angyalom. Én nem mulasztom el az arra-menő alkalmakat. Szopik-e még a fia? válaszszátok el minél előbb, s tanítsd beszélni, hogy meglegjen. Csókolom a lel-keketek és sziveteiket miljomszor, számta-lanszor!

imádó férjed
Sándor.

Közlünk egyuttal még egy érdekes Petőfi-ereklyét.

Petőfi 1848 december elején Debreczen-ből a nemzetgyűléshez egy csatadalt küldött be, az alább következő levél kíséretében, mely a képviselőház december 4-diki ülésében fel is olvastatt, s akkor a lapokban is kinyomatott. Azóta újra közölve nem volt s így fölelevenítése legalább is nem fölösleges.

A Csatadal, a képviselőház határozatából több ezer példányban kinyomatván, a hadsereg közt szétosztott. Költeményei új teljes kiadá-sában is meglevén, nem tartjuk szükségesnek itt egészen közölni, elég reá utalnunk. Kezdeté ez:

Trombita harsog, dob pereg.

Kész a csatára a sereg:

Előre!

A kisérő levél így hangzik:

„Képviselő polgárok!

Milyen nagy fontosságu lehet egy kis költemény, bizonyítja egy francia tábor-nok levele, ki azt írta a conventnek, hogy vagy küldjenek neki tetemes segédsereget, vagy küldjenek egy kiadást a marseillaise-ből. — Ha elég buzditónak találják önök a következő költeményt, nyomassák ki annyi példányban, a mennyit szükségesnek fognak látni, s küldjék szét országszerte a magyar táborba. Részemről igen ohajtom, hogy miután szigorú körülményeim elvon-ták egy kis időre a hadi pályáról személye-met, legalább lélekben az alatt is részt vegyek nemzetem harczaiban.

Petőfi Sándor.“

A budapesti összekötő vasut-híd.

Vasutaink zsákutczába szakadásairól már sokat beszéltek s kereskedők ezt nagyon is érzik. Legfeltűnőbb és egyszerűs mind leghátrá-nyosabb azonban, hogy a Dunán innen és túl eső vasutaink csak egyedül az alföldi vaspálya gombos-erdődi gőzös kompja által vannak össze-kötve; különben mind annak, mi az egyik vidék-ről a másikra átszállítandó, Bécs felé kell mennie, holott itt a déli, a nyugati vaspálya, mely a svájci kantonok s a Franciaországba szolgáló összeköttetéseknek mindenik igen hasz-nos lehetne. Láttuk a megelőző négy-öt évvel volt délebbi kivitel alkalmával, hogy mily közlekedési nehézségeket, a lánchidnál a kocsi-k rendetlen összecsoportosulását, a fuvarbér rend-külül fölszágazását, majd a raktárak tulzsfu-ltságát stb. idézte elő az a megdélkült forgalom, melynek minden tekintetben örvendhetünk s előnyeit jobban ki is használhattuk volna, ha van más utunk is, mint a lánchid és alagut, hogy a Pestre érkezett árukat és terményeket Budára és viszont átszállíthassuk.

Az említett jobb évekre következő sovány esztendő segített, hogy a gazdagok zavarába ne essünk, egyszerűs mind alkalmat nyújtottak, hogy a bekövetkező jobb aratás idején képeseb-bek legyünk az áldás elfogadására.

Midőn az 1868-diki vérmesb kilátások az egész országban egy kis tettvágyat, itt-ott tett-erőt is ébresztettek, — megindult az eszme, hogy gondoskodjunk kell a Duna két partján eső vas-utakat Budapestnél összekötni. Az országgyűlés határozott, hogy a közlekedési miniszterium tegye meg az ehhez szükséges javaslatot, készit-tesse terveket. A javaslat el is készült s 1871-ben az országgyűlés elé terjesztették. Kilátásba volt téve, hogy egy összekötő vasuti híd 1873 végére elkészülhet. Megkezdődtek azonban az országos pénzügyi kisebb-nagyobb zavarok s lón, hogy az összekötő vasuti híd majdnem akkor lépett a kezdet első stadiumába, midőn az már készen is lehetett volna.

Főlölséges lenne most a nehézségeket, a tervezés és kivitel közt eső ügyes-bajos dolgokat elszámálnunk. Igyekezzünk inkább megismer-tetni a híd építési méreteit, összekötő vonalát s a munka haladottságát.

E híd, mely a lánchid és margitszigeti híd mellett már a harmadik lesz a Dunán a főváros két partja között, a hidfőknél három tömör köoszító on nyugszik s e szerint négy nyílással bír, mely... mindenike 90 méter széles, a híd hosz-sza tehát, a hidlábak szélességének beszámításá-val, mintegy 200 öletteendő, s magassága, egyenlőn a lánchidéval, a Duna 0 pontja fölött 15 méter (mintegy 48') lesz. Sinei a pesti oldalon a közvá-góhid közelében s ennek déli részén futnak el s a budai oldalon a Nádkert mellől a fehérvári országút közelében, a gyógyfürrásoktól északra szaladnak a déli vaspálya sineibe. Pesten a kerepesi vámházon kívül, a kerepesi és közte-metői ut közt föllátható központi vaspálya-udvarról indulván ki. E központi pályaudvar összeköttetésben lesz a magyar és az osztrák államvaspálya s ennek közvetítésével minden egyéb dunáninnyi vaspálya sineivel; a déli vas-pálya pedig a tulajdoni vaspályák összeköt-téseit közvetítendő. Ily módon segítve lesz, hogy jövőben az 1868- és 1869-ben tapasztalt szállítási kellemetlenségek a fővárosi kereske-dőket s ezzel az egész hazai kereskedelmet nem fogják ujból nyugtalanítani.

Miután a híd a budai részen s csak nemrég elzart kopasz zátony mely talajának viz, itt egyelőre, egy több ereszzel ellátandó fahíd fogja a hidfőt a budai partokhoz kötni; de e fahíd a dunaszabályozási munkálatok befeje-zével eltolváltatik s megfelelő töltéscézéssel lesz pótolva.

Ma mind a hidfők, mind a belső oszlopok építése oly előrehaladt, hogy az egész hídnak a jövő őszre teljesen elkészülése mintegy biztos-tottnak látszik. Maga a sajátképeni hid egyszerű vasrúcsokból készült, olyan lesz mint az osztrák állam vaspályának a Garam vizén s több más helyt, vagy az alföldi vaspályának Algyő fölött épült hidja, minden különös díszítmény és ékítmény nélkül, mi a munka befejezését föl-tartoztatná.

Építők Filleul és társai s a híd építési költsége egy millió 900,000 forintra volt előír-nyozva.

Sokan félnek, hogy e hid s körülte a Duna medrének összeszorítása, a csepeli ág elzárása újabb tényező lesz, nagy víz idején s jégzajlások alkalmával, a főváros veszélyeztetésére; megbízható szakemberek azonban épen azt állítják, hogy a Duna medrének összeszorítása legbiztosabb eszköz a meder mélyítésére s ezzel az ártalmassá válható nagy víz gyorsabb lefolyására, mi mellett az összekötő vasúti hid oszlopai a jég föltörölésére s a víz rohamos emelkedésére, valamint a védgátak megmontására semmi káros következménnyel sem lehetnek, mihelyt az egész szabályozási munkát teljesen befejezik. — Reméljük a jobbat!

Vulkanikus kitörés a napon.

1874. szept. 7-én.

A fényes csillag, melytől a világosságot és meleget kapjuk s melytől a földünkön viruló élet és tenyészet függ, egy idő óta kiváló figyelem tárgyává lett a csillagászok előtt. A kicsúcsorodások (protuberanciák), a nap felületét megszagató emez óriási lángoszlopok fölfedezése mélyebb és biztosabb pillantást engedett a körülte és rajta mutató természeti és vegyi tűnemények titkaiba. Alig mulik el nap, melyen azt le ne fényképeznek, sugarait ne elemezzék, foltjait és kicsúcsorodásait le ne rajzolják a csillagászok Rómában, Palermóban, Lissabonban, Londonban vagy Amerikában. Eredet s hatását földünk s az egész naprendszerre folytonosan tanulmányozzák s természeti és vegyi alkatát illetőleg ugyazólva egymást érik a különböző elméletek. A folytonos és gondos megfigyelések által eddig elért ismereteket lapunk legutóbbi számának „A nap alkatrészei és működése” című közleménye foglalta össze nagyjában. Ez alkalommal pedig az e roppant terjedelmű központi fénygömb felületén működő hatalmas természeti erőknél oly nagyszerű nyilvánulásáról akarunk megemlékezni, mely annak idejében méltán ébreszté föl a csillagászzal foglalkozó tudósok figyelmét. E ritka tűnemény, melyet Young tanár figyelt meg Amerikában, óriási mérvű könenyrobbanás volt a nap légkörében. Young tanár e borszasztó vulkanikus kitörést következőleg írja le:



1. ábra.

1874. év szeptemberének 7-én, délután 1/2, 1 és 2 óra közt, a nap felületén, illetőleg légkörében oly nagyszerű kitörés volt észlelhető, mely hirtelensége és roppant mérvé miatt a legnevezetesebb egyszerű természeti tűnemények közé tartozik. Young tanár az egész délután folytonosan láthatott szinképelemző távcsövével (teleszkóppal) a nap keleti szélén egy roppant nagy kicsúcsorodást, melyet ő azonnal könenyfelhőnek ismert föl. E nagy felhőtömeg kisebb-nagyobb változással már az előbbi nap dele óta ott szállongott szétterülve alacsony, nyugodtan s nem volt semmiféle sűrű, sem igen fényes és csakis nagy terjedelmű által vált feltűnővé.

Fél egy órakor a tanárnak pár percze oda kellett hagynia észlelőjét. Addig az ideig semmi feltűnőt vagy rendkívülit sem észlelt a felhőtömegben, kivéve, hogy a belőle függőlegesen fölemelkedő 3—4 oszlop közül az, mely a felhő déli szélén volt látható, jelentékenyen fényesebb lett s igen különös módon földalát hajlott. Egy másik oszlop alapzata mellett, a felhőreteg északi végén, egy kis, fényes tömeg támadt, mely alakjánál fogva meglepően hasonlított egy nyári viharos felhő felső részéhez. Az 1-ső ábra e perczen tünteti föl a kicsúcsorodást; az a a kis fénylő felleget mutatja.

Mily nagy volt a tanár meglepetése, mikor alig fél óra múlva visszatérve úgy találta, hogy az egész hatalmas felhőtömeg darabokra volt tépve valamely alulról jött, de általa kimagyarázhatatlan robbanás vagy kitörés által! Az

imént ott hagyott csendes felhő helyett a levegő, ha itt e kifejezéssel szabad élünk, elkülönített, rostalaku és függőleges irányú ködfoszalánkok tömegével volt belepve, a melyek ott uszáltak egymás mellett és a hol azelőtt az oszlopok álltak, sokkal fényesebbek és sűrűbbek voltak s mérhetetlen gyorsasággal szálltak fölfelé. Némelek már több mint 4 percnyi, azaz körülbelül 176,000 kilométernyi magasságot értek el, hanem azután ott a vizsgáló tanár szeméi előtt csakhamar 300,000 kilométernyire emelkedtek a nap felszínére. E borszasztó mérvű kitörést Young tanár igen gondosan megfigyelte; azt a közép magasságot, melyre, a fölszálló könenytömegek följutottak, 7 percze és 49 másodpercze számította (egy másodpercze a nap távolságában 733 kilométernek felel meg), mi annál meglepőbb, minthogy a chromosphaera (színes fénykör) tömegét (a jelen esetben vörös köneny) azelőtt még sohasem látták 5 percnél magasabbra emelkedni. A fölszállás gyorsasága (másodpercenként 267 kilométer!) sokkal jelentékenyebb, mint a milyet valaha észleltek.



2. ábra.



3. ábra.

A 2-dik ábra e nagyszerű természeti tűneményt abban a perczen mutatja, mikor a szét-szakadt könenyfoszalánkok legmagasabbban álltak a nap felszínre fölött. A hogy e tömegek mind magasabbra emelkedtek, azon arányban enyésztek el fokozatosan, mint valami szétoszló felhődarab s 1 óra 15 perczer már csak néhány könnyű ködszerű felhőpelyhek uszáltak helyökön, itt-ott apróbb löngökkel, melyek alant fényesebbek voltak, mint fenn. Hanem ugyanez időben a viharos felhőhöz hasonló kisebb tömeg nagyobb lett s csakhamar oly hatalmas láng-tömeggé fejlődött ki, mely, a látszattól itélve, szüntelenül hullámozott és alakját mindegyre változtatta. Hol elterülni látszott a nap felszínre fölött, hol meg 80,000 kilométer magasságu pyramisokat képezett, a melyek később csúcsaiknál hol előre, hol hátra, hol meg alá felé hajlottak, míg végre fél három óra tájban ezek is elenyésztek. 3-ik ábránk e fénygulákat tünteti föl teljes kifejlődésükben.

Az egész tűnemény oda mutat, hogy a nagy kicsúcsorodás alatt roppant kitörésnek vagy robbanásnak kellett végbemennie, a mely főleg alulról fölfelé hatott, de azonkívül más irányokban is érezte erejét, míg végre bizonyos időköz után lassanként elenyészett. Nem valószínűleg, hogy a nap fénykoronájában látható titkoszerű lángok egyszerű eseményeknek köszönhetik eredetüket.

Ugyanazon délután a nap tulsó, azaz nyugati szélén a fénykör egy része több óráig folytonos rezgésben volt és szokatlan fényrel ragyogott. Ugyancsak az említett nap estéjén Amerikában gyönyörű sarki fény volt látható. Vajjon nem volt-e az felelet a napon végbemert nagyszerű kitörésre?

Secchi airta, ki a nap felületét valóban bámulus kitartással és lelkiismeretességgel tanulmányozza évek óta, rendkívül érdekes észleleteket és fölfedezéseket tett a nap felületén s annak igen sok nevezetes tűneményét le is rajzolta. Ezek közé tartozik a mult évi augusztus 25-én észlelt kicsúcsorodás is (a 4-ik ábrán), melynek magassága 64,500 kilométer volt. Legegyezialaku könenykének látszott az, mely igen hasonlított a kelyhéből kivált szegfűvirághoz. E tömeg a légkörben függött, a nap fénykörétől elkülönítve; egészen a következő napig tartott, de terjedelme folytonosan kisebbedett.

1873. április 3-án egy másik hatalmas kitörést figyeltek meg Rómában, mely 330,000 kilométer magasságra emelkedett s az egész tűnemény szerfölött finom lángtömegekből állt, melyek apró tűzszalagokból emelkedtek fölfelé a nap légkörében.

E napbeli kitörések fogalmat nyújthatnak nekünk ama természeti erők bámulus hatalmáról, melyek a napon vagy napban folytonos működésben vannak. E roppant terjedelmű tűzhely oly iszonyú viharoknak színhelye folytonosan, melyekhez képest a mi leghatalmasabb orkánjaink is csak gyöngye légfúvalmáknak mondhatók.



4. ábra.

A hétről.

☉ „Ujra egy esztendő merült el az örökkévalóság tengerébe.” — „Ugy járt, mint a vén sirásó, addig ásta másoknak a vermet, míg maga is beleesett.” stb. Gondolom, ilyenformán szokás azokat a szép gondolatokat levezetni, melyek az emberben a két esztendő találkozó pillanatában támadnak. Oh, Sylvester éjfélen nagyon is meg tudjuk becsülni az időt, percenként számíthatjuk, elfojtott lélekzettel nézzük az óra mutatóját s a mint a tizenkettedik számhoz közeledik, elkezdünk számlálni: Az „egy, kettő” még az ő esztendőre esik, a „három” már az ujja. Istennem, egy esztendőnek immár vége s mi átléptük az ujnak küszöbét.

Ha mindannyian, a hányan vagyunk, annyira meg tudnók becsülni az év minden részét, mint utolsó perczeit, ha meggondolnók, hogy az az idő egyre mulik, egyre halad s egyetlen egy pillanata sem varázsolható vissza többé: én valóban azt hiszem, ez már magában is elég lenne egy nemzetet gondolkozóvá, munkássá, boldoggá és nagygyá tenni. Ez volna az a bölcsesség köve, a melyet a mi hazánk nagyjainak föl kellene találni. Ha nem lenne egy árva óra, mely haszontalanba mulnék el, hanem mindegyik meghagyná a maga jótékony nyomát: akkor most nem panaszkodhatnánk, mint a hogy azt ez időszert a politikuskok teszik, eredménytelenül, vagy a mi még rosszabb: kelletlen eredménnyel elfecsérelt hét esztendő időről. Mert szent igaz az, hogy egy nemzet életében, mely századszámra méretik, vajmi kevés hét év; de csak akkor, ha az a hét év folytonos gyarapodásra, építésre előmenetelle lett fordítva. A teremtséshoz csak az istennek volt elegendő hét nap, a bibliái hagyomány szerint; ember ugyanannyi év alatt sem teremthet világot a semmiből. De a fel nem használt, vagy rosszul használt időből nem hét év, de ugyanannyi nap is elég, egy szerencsétlen óra is elég arra, hogy balra fordítsa valamely nemzet

szerencsétjét, kiközzentse a haladásnak és folytonos fejlődésnek szorgos gonddal készített pályáját s beledöntse oly veszedelmes irányba, melyből évszázadok alatt is alig vergődhetik ki többé.

S bizony ha komolyan végig tekintünk az imént elmúlt s a megelőző többi esztendőn, — nem találjuk meg bennök azt a vigasztalást, hogy igaz uton jártunk. Romlás és veszedelem az, a mit ott magunknak készítettünk. Nagyon ránk fér a megdöbbenés, a magunkba szállás, melyet most a nyilvános szöszékeken, sajtóban és magántársaságban hangoztatni hallunk. Beismerjük, hogy sok nem történt jól úgy, a miként történt, erősítjük, hogy ennek másként kell lenni ezután. Soha Sylvester még hangosabb vezeklésnek nem volt tanúja, mint az ideí.

Ha tudnók, hogy e komoly hangulatot nem egyedül a nyomasztó idő erősokolja ránk, ha tudnók, hogy a társadalmi és politikai életben elkövetett hibáink, mulasztásaink és bűneink feletti bánkodás komoly, s a megterés szándéka észinte, és nem afféle, a minővel a poklot is kikövezettnek mondják: akkor valóban megnyugvással tekinthetünk az új év elé, mert hibáink beismerése már biztosítéka lenne, hogy jobbra fordul sorsunk, melynek magunk vagyunk urai s melyet irányozni a mi akaratunktól függ. Ohajtjuk, hogy így legyen s akkor elmondhatjuk, nemcsak azt, hogy adjon, — de azt is, hogy ad az isten boldogabb új évet, mint a régi volt.

Irodalom és művészet.

— Közleményeink Verne Gyula érdekes művei közül, a mult év végén tett ígérőnköz képest, új évi első számunkban, a „Három orosz és három angol kalandjai”-nak rövidebb ismertetését kezdjük meg. Hasonló modorban fogjuk később az „Utazás a föld körül 80 nap alatt” című művét is ismertetni. A „Rejtelmes sziget”, a kitűnő író legújabb nagy munkája, melyből még csak az első rész, a „Lég hajtótörtéjei” jelent meg teljesen, most van folyamatosan az eredeti kiadásban s mihelyt második része be lesz fejezve, azt is oly modorban fogjuk bemutatni olvasóinknak, mint bemutatnánk az első részt, lapunk mult évi folyamának öt utolsó számában. — Eredeti közleményeink sorában Jókai-nak a mult évről, némi akadályok miatt, elmaradt novellája, a „Balaton völgyeinek” az idén fog megjelenni. Helyette, utolsó számunkban, a népszerű szerző egy másik — lapunk számára átdolgozott — elbeszélést adunk, mely jelen alakjában még sehol sem jelent meg. Mai számunk pedig a Ráth Mór kiadásában megjelent „Emlékei”-ből ad érdekes mutatványt.

— Hirlapirodalom. Az új év élénk lendületet szokott előidézni hirlapirodalomunkban s ezuttal egész sorát az új vállalatoknak hozta magával. Első sorban a politikai lapokat említjük. Egészen váratlanul s minden előleges zaj nélkül jelent meg a karácsonyi ünnepek alatt a Halász Imre jeles publicistánk s nemzetgazdasági írónk által szerkesztett „Közérdek” című lap programja, melynek mutatványzáma szerdán adatott ki. A „Közérdek” a legnagyobb alakú politikai napilapok sorába tartozik s hat hasábon jelenik meg, mint a legtöbb francia s angol napi közlöny. Finom papirosa, választékos betűi s izléses nyomdai kiállítása ép annyira kiemelendő, mint tartalmának gazdagsága. Főszert a pénzügyi s nemzetgazdasági reformok keresztülvitelére fektet s egyébként a 67-diki kiegyezés alapján áll. Mutatványzáma társzójában egy hosszabb rajtot közöl Beöthy Zoltól, „A három királyok” cím alatt. A „Közérdek” előfizetési ára egy évre 20, félévre 10, negyedévre 5 ft s az előfizetési pénzek a „Franklin-Társulat” kiadó-hivatalába (egyetemutca 4. sz.) külden-

dők. — A Franklin-Társulat által kiadott és Toldy István által szerkesztett „Nemzeti Hirlap” című politikai napilap mutatványzámai is megjelentek már, egyaránt tanuskodva a tartalom változatossága s a kiállítás díszéről. E középnyagúságu politikai napilap előfizetési ára egy évre Budapesten 12 ft, vidékre postán küldve 14 ft., s az előfizetési pénzek hasonlóan a Franklin-Társulat kiadó-hivatalába címzendők.

A Talabér János és Füssy Tamás által szerkesztett és kiadott „Jelenkor” című katolikus irányú politikai napilap első száma jan. 1-jén jelent meg. A lap elég változatosan van összeállítva, s mint maga mondja: „a böles mérséklet, a béke s a józan nemzeti haladás híve kíván lenni.” Előfizetési ára egész évre 20 ft félévre 10, negyedévre 5 ft, s az előfizetési pénzek a lap kiadó-hivatalába (kalap-utca 17. sz.) címzendők.

— „Uj Idők” cím alatt megjelent Benedek Aladár szépirodalmi, társadalmi és művészeti hetilapjának mutatványzáma. A gondosan szerkesztett lap tartalma következő: „Az erkölcsi eszmék irodalmunkban” György Aladártól; „Önzés”, költemény Szemere Miklóstól; „Tisztelet-becsület”, beszély Vértési Arnoldtól; Heine „Lazarusából”, költemény Benedek Aladár fordításában; „A szerelmes szerkesztőség”, Saacher-Masoch beszéve; „Panem et circenses” tollrajz Borostyáni Nándortól; „A nők aziparban” Gelléri Mór-tól; „A névtelenek”, könyvbírálat Szana Tamástól. Továbbá irodalmi, művészeti s társadalmi hírek, s a csinos borítéklapon dívtárcza, vidéki hírek, vegyesek, sat. Az „Uj Idők”-re előfizetheti kecskeméti-utca 3. szám alatt, félévenként 2 ft 50 kr-ával. — Az „Uj Idők” tartalma mutatványzámból mi is átveszesszük kitűnő veterán költőnk, Szemere Miklós, alábbi kedélyes humorú költeményét, mely fölkelte bennünk az óhajt, vajha minél gyakrabban szólna meg Szemere műszája. Agg költő-Nestorunknak, kitől egyébiránt közelebb a „Vasárnapi Ujság” is leend szerencsés dolgozatot hozni — költeménye következő:

Önzés.

Összejött a két karváltott barát: Péter — tüz által, árviz által — Pál; „Házam elégett!” szól Péter, — s amaz: „Harminez boglyámat vitte el az ár!” „Mondom, a — házam!” — az ár, tönkre tett! — Csúpnán magára gondol: Péter, — Pál; — Kezdetől óta e kerekvilág! Ily Péterekből, s ily Pálakból áll!

A szolgaleány: Bandival — gyűrtít Vált Kató, — filig szerelmes bele. — Dúsabb kéré jött: Kondor, a juhász, S ujára ennek száll Kató jegye, — De telkes gazda miatt ezzel is Szakít, habár Bónes gazda nagy iszák; — Mióta földre sít a nap, ilyen Leányokból áll e kerek világ!

Lakzit ül Lebbenes a szép Pannival, Lebbenes, a helység legdúsabb fia, S a legdolgosabb, a legjobb leány; A menyasszony a Lebbenes Pannija; Pannit szőlők meg a lyányos, irigy Anyák, — Lebbeneset a fias apák, — Ily apákból és ily anyákból áll, Mióta fenn áll, e kerek világ.

Nyolcz évtől óta huszár: Bogodi Volt szántóföldje vagy három darab, Földét: szomszédi jobb- és balföld, Elszántogatták e nyolcz év alatt. A mire haza került: volt, — de nincs! Mind elfoglalták a gonosz komák! — Ily szomszédokból, ily komákból áll, Kezdetől óta e kerek világ!

Lúdtollam mi most? hegedővonó! Hegedű-szóban szép mesét jelent! Egyaránt önző az emberfia, Akár itt alant, akár oda fenn. Palota szállje, vagy szalmás földél, Az ember mind egyforma mákvirág! Ilyen volt mindig, és ilyen marad! A mig csak meglesz e kerek világ!

— Vidéki lapok. Megjelent az „Alföldi Iparlap” mutatványzáma, melyet Gelléri Mór s Kulinyi Zsigmond szerkesztenek Szegeden. E lap mely a szegedi általános ipartársulat, az iparosok köre és az iparos ifjuság egyletének hivatalos közlönye, megjelenik havonként háromszor. Ara egész évre 2 ft, félévre egy forint. Az első szám élénk tartalma s az iparos körökben jónévi egyének tollal gazdag cikkeit. — „Biharmegyei közérdek” című „Erdélyi” cím alatt megkaptuk egy Beöthy Zoltánban megjelenő és Vass Jenő által szerkesztett új hetilap mu-

tatványzámat, melynek előfizetési ára egy évre 2 ft, félévre 1 ft. Főleg a népnevelési és községi érdekek előmozdítását tűzte ki céljául. — „Baloldal” cím alatt megjelent a Székely-Udvarhelyen Szentkirályi Árpád által szerkesztett és Ugron Gábor által kiadott új ellenzéki lap mutatványzáma. Előfizetési ára egész évre 6 ft, évnegyedre 1 ft. 50 kr. — A „Kassa és Vidéke” című új hetilap mutatványzáma megjelent Kassán. A lapra, melynek dr. Rösler István a szerkesztője, előfizetheti félévre 3 ft, negyedévre 1 ft. 50 kr-ával. Az új lapot higgadt hang és gondos szerkesztés jellemzi. — A „Győri Közlöny”, legregőbb vidéki magyar lapunk, 1875-ben 19-dik évi folyamába lépett és megnagyobbított alakban jelenik meg. Előfizetési ára egész évre 10 ft, negyedévre 2 ft 50 kr.

— Révész Imre „Protestáns Figyelmezőjé”-ből a deczemberi (XII.) füzet is megjelent, melylyl a mult évi folyam be van fejezve. A füzet, s benne a tudós szerkesztő, legnagyobb részint a Protest. Egylet viselt dolgaival foglalkozik, s ez egylet és a modern egyházi irány ellen folytatja erős filippikáit. Nekünk, mint nem szakközölnyöknek, nincs beleszólunk e vitába; de örülnünk kell, ha az ily kérdések a tudomány feyyereivel s minden oldalról alaposan megvitatnattak. Révész Imre egyzersmind előfizetést nyit folyóirata 1875. évi folyamára is, és pedig egész évre 4, félévre 2 ft-tal. Havonként egy 3—4 ives füzet jelenik meg. Az érdeklét közönség figyelmébe öszintén ajánlhatjuk. S egyuttal megemlítjük, hogy a protestáns egyházi és iskolai közölnyök száma egyre gyarapodik. Ballagi Mór „Protest. Egyházi és iskolai lap”-ja, a debreceni Figyelmező, az „Erdélyi Protestáns Közölny” és az unitáriusok „Keresztyén Magvető”-je, ez évek óta fennálló s szellemileg is egyre erősödő vállalatokhoz járult az utóbbi években az „Egyházi Szemle” (előbb „Egyh. Reform”) Kovács Alb. szerkesztése mellett; Debreczenben pedig új évtől kezdve még egy egyházi s iskolai hetilap is indul meg, Balogh Ferenc tanár szerkesztésében. Van tehát miben válogatni; s azt hisszük mindeniknek meglesz a maga közönsége.

— Szakfolyóirataink száma folyvást örvendően szaporodik, a miről kimutatást adni Szinnyei József gonddal készített hirlapstatistikája lesz hivatva, mely egyik közelebbi számunkban már meg fog jelenni. Addig is közölnük azonban a szakközölnyök iránt érdeklő olvasó-közönség tájékoztatására a hozzánk mult hóban beküldött szakfolyóiratok címét, azok előfizetési árával egyutt, megelégedéssel jegyezve meg általánosságban, hogy azok mindegyike gondos szerkesztésről tanuskodik s a felület szakismeretekhez képest érdekes tartalommal jelenik meg. — Beküldettek hozzánk a mult deczember hóban: a „Magyar Nyelvőr” XII. füzete. A m. t. akadémia nyelvtudományi bizottságának megbízásából szerkeszt s kiadja Szarvas Gábor. Előfizetések csak egész évre fogadtatnak el 5 ft-ával. — „Földrajzi Közlemények.” Második kötet V. füzet. Kiadja a magyar földrajzi társulat. Szerkeszti Berecz Antal. Előfizetési ár egész évre 4 ft. félévre 2 ft. (Kiadóhivatal: Budapest, hársfa-utca 1. sz.) — „Természettudományi Közölny.” A 6-dik kötet 64-dik füzete. Kiadja a m. k. természettudományi társulat. Szerkeszti Szily Kálmán és Petrovics Gyula. Előfizetési ár egy évre 5 ft. — „Magyar Tanügy.” Havi folyóirat. Szerkeszti dr. Heinrich Gusztáv és dr. Kármán Mór; kiadja Aigner Lajos. Előfizetési ár egy évre 5 ft; félévre 2 ft 50 kr. — „A Magyar Mérnök és Építészegylet Közölnye.” Szerkesztik Ambrozovics Béla és Ney Béla. Előfizetési feltételek: egy évre 10 ft; félévre 5 ft. — „Archaeologiai Értesítő”, a magyar tud. akadémia archaeol. bizottságának közlönye. Szerk. dr. Henszlmann Imre, segédszerk. Geduly Ferenc. Előfizetési ár 20 ívből álló kötetre 3 ft. — A „Természettudományi és földrajzi ismeretek terjesztőlap; megjelenik havonként 2-szer. Szerk. Berecz Antal. Ara egy évre 3 ft. — „A Ludovika Akadémia Közölnye.” Katonai folyóirat. Szerkeszti az akadémia tanári kara. Előfizetési ára egy évre 4 ft. — „Erdélyi Lapok.” XII. füzet. Szerkeszti Bedő Albert. Előfizetési ár azok számára, kik az országos erdészeti egyesületnek nem tagjai, 8 ft egy évre. (Kiadó-hivatal: vár, diszter, 12. szám.) — A „Jogtudományi Közölny”, a nagyváradi,

kassai és kolozsvári ügyvédegyletek közlönye; kapcsolatban a Döntvénytárral és a törvénykezésre vonatkozó szabályrendeletek és törvényjavaslatok gyűjteményével. Szaktudósok közreműködésével szerkeszti dr. Dárday Sándor. Ára egy évre 12 ft.

Megszűnt lapok. A Beöthy Zsolt által szerkesztett „Athenaeum” című hetilap december végén két évi pályafutás után megszűnt. A közönség tartalmas lapot vesztett el benne, mely magasabb igényeknek iparkodott megfelelni. — A vidéki lapok közül a „Győri Figyelő” című hetilap decz. végén megszűnt.

Uj könyvek. A gyermekek karácsonyi könyvpiaza bezárult, tarka könyvei hosszú sorának vége van, egy évig. A képes könyvek helyett most két komoly tudományos és pedig igen nagy becsű szakmunka megjelenését kell följegyezni, melyek idegen irodalomból vannak áttulntve, de valódi gazdagodásra szolgálnak irodalmunknak. Egyik a természettudományi társulat könyvkiadó-vállalatának VI. darabja, mely Helmholz H. Népszérvői tudományos elődása it foglalja magában, b. Eötvös Loránt és Jendrassik Jenő egyetemi tanárok fordításában. E kitűnő munka, melyben a hírneves szerző különféle alkalmakkal tartott népszerű előadásait foglalta egybe, s melyekkel — a mi ily alakban kétszeresen ritka, — nemcsak a mások vívmányait tette közkeletűekké, de önállóan, új eszmék kincsével is gazdagította a tudományt, szakavatott fordítókra talált, kiknek s a kiadó társaságnak egyaránt köszönettel tartozunk a nagybecsű munka áttulntéseért irodalmunkba.

A mű ára nincsen kitéve, miután a könyv csak a társulati tagoknak és a pártolóknak van szánva, kik évenkénti 8 forint díjért 50—60 nyári hasonló műveket kapnak. — A másik a magyar Protestáns egyetel kiadványa és pedig a Protestáns Theologiai könyvtár III. kötete, mely az új bibliai kritika legjelesebb előharcosának Dr. Baur Ferd. Christ-nak korszakot alkotó művét: „Az óskeresztyénség történelmét” foglalja magában. A harmadik kiadás után fordított Dósa Dénes szásvárosi tanár és Jeskó Lajos pécsi lelkész. Örülünk kell, hogy ez utóbbi művel, melyben tudományos alaposág és éles kritikai ész egyesülnek, irodalmunkat is megajándékozva látjuk.

Korizmicus Lászlótól „Uti képek és jegyzetek 1851-ből” című könyv jelent meg, mely szerzőnek 1851-iki külföldi utazása alkalmával Németország s Angliában tett nagy érdekű tapasztalásait tartalmazza. Korizmicus a gazda szemével tekint az országokat és népeket s tanulmányos följegyzéseket tesz. A 11 ivre terjedő könyv ára 1 ft.

Országgyűlési emlékek. A „Közérdek” mutatószámában olvassuk, hogy Szilágyi Sándor derék történettudósunk szerkesztése mellett az akadémia kiadásában ez év folytat megindul az „Erdélyi országgyűlési emlékek” nagyérdékű gyűjteménye s párhuzamosan fog folyni Fraknói Vilmos „Magyar országgyűlési emlékei”-vel. Szilágyi ez év nyarán munkája érdekében körutat tett Erdélyben s különösen a szász levéltárakban, oly nagy fontosságu, ismeretlen okmányokra akadt, hogy a megindulandó vállalat érdekében tekintetben nem fog a magyarországi folyam mögött maradni. Az első kötet az 1540—1556 közti országgyűléseket tartalmazza.

Népies füzetek. Debreczenben Tegledi K. Lajos könyvkereskedésében két népies füzetek jelent meg. Ezek: „A polgári házasság ismertetése, irta egy ref. lelkész, és „A méter kávéja, jegyzőkönyvben”, szerkesztette Pollacsek Gy., igazgató-tanár; ára 24 kr. — Egerben megjelent: „A választási törvény, a magyar nép használatára kérdések és feleletekre átirta Luga László”, ára 15 kr. — Aradon, Gyulai István kiadásában a „Népirodalom” cím alatt megindult jó irányú vállalatból két füzet: „Lucaszék, vagy: „Hogy járta meg Istók gazda”, versekben írta Ocsai Lajos; ára 3 kr. és „A megfagyott világrész.” Franklin és társai északsarki utazásainak leírása Györgyosi Rudoltól; ára 15 kr.

A Dugonics-szobor tervezetét Izsó Miklós közelebb küldte le Szegedre, a költségvetéssel együtt. A szobor maga bronzból, a talapzat márványból készítették, s utóbbi 11 láb magaságúra van tervezve. A szobor létesítése 12,000

ftit költséget igényel. Izsó a művet rövid idő alatt elkészíthetőnek mondja, úgy hogy a szobor leleplezése megtörténheték az 1876-diki szegedi országos dalárünnep és kiállítás alkalmával.

Borro olasz szobrász, egyike Olaszhon legkitűnőbb jelenkori művészeinek, elkészíté Milos, a szerencsétlen véget ért szerb fejedelem szobrának vázlatát, mely most a képzőművészeti társulat látlatán van kiálltva, miután elkészít a belgrádi pályázatról.

Ligeti Antal közelebb adta át Simor hgprimásnak az általa megrendelt szentföldi tájképet, mely Bethlehemet ábrázolja. Ligeti köztudomásulag hosszabb ideig tartózkodott az ötvenes évek végén a szent földön. A hercegprimás tetszését az új tájkép annyira megnyerte, hogy legott egy másodikat is megrendelt nála.

A népiszkolák számára a közköztudási miniszterium által kiadott szemléleti képek közül a második szállítmány is megjelent. (XI—XX). Még szebbek és sikerültebbek az előbbieknél is. Egy tíz lapból álló szállítmány ára 6 ft 50 kr.

A nemzeti színházban közelebb egy új vigjáték, „A revizor” került színpadra. Gogol hírneves orosz írótollából, Szentkirályi Albert fordításában. Az egész mű csipős és itt-ott erősen túlzott satyrja az orosz hivatalnokéletnek. Cselekvénye és meséje a darabnak alig van, ellenben egyes jelenetei kitűnő genre-festő tollal vannak ecsetelve, a mint ezt Gogoltól, az életképek mesteri írójától joggal lehetett várn. A közönség kedvezően fogadta az új darabot s türethetn mulatott a drasztikus jelenetek szemléletében.

Művészi jubileumok. Ridley-Kohne debreczeni zenetanár, ki huszonöt évig volt a nemzeti színház első hegedűse, január 15-én fogja megülni a debreczeni színházban ötven éves művészi jubileumát. Ridley-Kohne 1825 január havában lépett föl először nyilvános hangversenyben Veszprémben, hol a híres Ruzsicska Ignác tanítványa volt.

Közintézetek, egyletek.

A Kisfaludy-társaság decz. 30-kán tartá rendezes havi ülését Toldy Ferencz elnöke alatt. Az első felolvasó Szász Károly volt, ki Fábán Gábortól mutatott be egy Tibull-fordítást, a X. könyv első elegiáját, a mely Fábán fordításainak minden előnyével bír. Nyelve magyaros, választékos, s a magyarisítás sikerült. Szász K. egyuttal bemutató saját műzsjának két újabb terméket is. Az egyik egy négy részből álló dal, melynek címe „Szerelmeim.” A költő mely érzellemmel zengi benne gyermekkori ábrándjait, ifjúkora szenvedélyét, a hitvesi és atyai szeretetet. A hallgatóság mind a fordítást, mind Szász K. eredeti költeményeit élénk érdeklődés s éljenzéssel fogadta. Utána Toldy Ferencz olvasott föl Kisfaludy Sándor kiadadan leveleiről egy rövid jellemzést. E levelek irodalomtörténeti tekintetben igen érdekesek. Kiviláglik belőlük, hogy a Himfy-dalok megírására Kisfaludyt nem Szegedi Róza gyujtá, mint eddigéig hitték, hanem egy klagenfurti grófné, két leveleiben röviden csak „Pepinek” nevez. A levélgyűjteményben van néhány Ruszek apathoz írt levél is, melyekben Kisfaludy S. föllette epésen emlékezik meg Kazinczyról, a miért ez utóbbi kissé élesen bírálta meg a Himfy-dalokat. E levelek kiadásának ügyét a társulat zárt ülésben határozta el tárgyalni. Aztán Zichy Antal olvasott föl egy nevelészi irányú beszélyt, melynek címe „A tulszjor sejó.” Végül Greguss Ágost olvasott föl Csalomjaitól egy Horatius-fordítást, bemutatva egyuttal dr. Barna Ignác Horatius-fordításait is, melyek elismerő fogadtatásban részesültek. — A folyó ügyek sorából kiemelendő, hogy a selmeczi magyar olvasó-társulat 100 ftos alapítványal a társaság alapítótagjainak sorába lépett. Paulay Ede lefordítá Racine „Iphigeniáját”, miről Toldy F. és Szász K. bírálók igen elismerő nyilatkozatok. Alagi Dezső Sallustius-fordítását Toldy ajánlja a kiadásra. A költői beszélyre kiirt pályázatra eddigéig 10 pályamű érkezett be, melyeket Szász K., Dux A. s Dalmady fognak megbírálni.

Az írók és művészek társaságának decz. 30-ki estélyén a „Hungáriá”-ban szép számú közönség volt jelen. A programmat a „Liszt-egylet” hölgykara (ötven női taggal) nyitotta meg Cherubini „Blanche de Provence” című

darabjával, melyet a közönség zajosan megtapsolt és ismételtett. Ezután Dalmady Győző olvasta fel nagy tetszés között hazafias költeményét a Hentzy-szoborról, melyet mai számunk közöl. A szavallat után több ének- s zeneelőadás következett; majd társasvacsora és táncz

Mi ujság?

Az új év első napja borus, szürke éggel köszöntött be, mely kora reggel óta látta már sürgölödni-forgalodni a főváros utcáin a „boldog újévet” kívánók seregét. Ilyenkor minden arczon mosoly tükröződik vissza, mely tán egész éven át a fanyarság bélyegét hordja magán. A jó kívánatokat derült arczal szokás fogadni, ha mindjárt ép a mostani viszonyok között sok emberre nézve terhesebb volt a szokásos új évi költekzés, mint az előző években. Az ünnepléses köszöntések sora a királyi várakban nyílt meg, hol már decz. 31-kén este fogadta a főudvarmester s a főudvarmesternő a királyi párnak szánt új évi köszöntéseket. Január elsőjén a Deák-kör tagjai testületileg keresték föl Deák Ferenczet, hogy agg pártvezérüknek boldog új évet kívánjanak. Ugyanily czéllból Tisza Kálmánnal is testületileg tisztelgett a balközép köre. A sajtó, mely most is alkalmi czikkekkal üdvözle az új évet, más tekintetben is meg szokta ünnepelni e napot azzal, hogy régi betűit ilyenkor újakkal cseréli föl. Lapunk mai száma is új betűikkel van már nyomtatva.

A királyi udvar decz. 30-kán beköltözött Gödöllőről a budapesti kir. palotába, s január közepéig állandón itt fog időzni.

A spanyol köztársaság nincs többé. E megdöbentő hírt hozták újví megtelepésül decz. 31-iki táviratok a világnak, mely nem álmódott arról, hogy Spanyolországban oly gyorsan beálljon a döntő fordulat. Nem a karlistáké lett a diadal; a mit a fegyver nem küzdhetett ki, azt kivitte a cseleszövény. Maga a köztársasági hadsereg lett hűtlen az eddigi kormányformához s kiáltotta ki a száműzött Izabella exkirályné fiát, Don Alfonzo herceget Spanyolország királyává. Madrid város főkapitánya és Canovas Castillio, az alfonsista párt vezére távsürgönyi uton tudatták Izabellával az eseményt, szerencsét kívánva ő felségének „a harc és vérontás nélkül elért nagy győzelemhez.” Ennyit röviden az új év ünnepi csendét megzavaró válságos eseményről, melyről részletesen szólni testvér-lapunk, a „Politikai Ujdonságok” van hivata.

Rogear tanár, e szelleműs francia író, ki a hatvanas évek végén oly nagy feltűnést okozott „Labienu igéi” című rópirata által, mely sűjtön elítélte a második császárság gazdálkodását, s ki most mint budapesti lakos érdekes fölolvásokot tart a De Gerando család termében a francia irodalomról — közelebb a versaillesi hadi törvényszék által deportálásra ítéltetett, miután jelentékeny szerepet vitt a kommune lázadásában. E szögöru ítélet azonban aligha fog valaha végrehajtatni, miután Rogear ur köztünk telepedett meg.

Farsangi híreknek nem vagyunk szükében. A nőképző-egylet január 10-én tombolt rendez, sok érdekes nyereleménytárggyal; hangverseny s azután táncz fogják érdekesíteni a mulatságot. A népkonyhák javára több ur jan. 14-én rendez bált a „Hungáriá”-ban; e bál költségeit maguk a rendezők viselik s belépti díj sem lesz, hanem e helyett a teremben egy ívet tesznek ki s azon mindenki tetszés szerint adakozhatik a jótékony célra. — A központi Fröbel-negyelt jan. 5-én a redout termében álarozos sétahangversenyt rendez, négy gyermekkerje javára. — A korcsolyázó-egylet bálja febr. 1-jén lesz szintén a redout termében.

A magyar gazdasszonyok árvi javára rendezett karácsonyi színházi előadás a felülfizetésekkel együtt 473 ft 58 krt jövedelmezett.

Darázs Miska és szombathelyi zenekara nagy tetszésben részesül a párisi közönség előtt. A „Journal amusant” Darázs Miksa arczképét is közli az ő kéziratával együtt, mely a következő sorból áll: „A magyar vonó a francia tolnak.” Így van nyomtatva. Még azt is igaznak írják, hogy egy belga tábornok lánya belészeregett az érdekes arzu fiatal barna zenészbe.

Gr. Széchenyi Ödön Konstantinápolyban személyes bátorságáról fényes bizonyítványt állított ki. Murad bey ezredessel épen a VI. kerület egy utcáján kocsizott keresztül, midőn nem messze egy faház tetőzetéről nagy füstgomolyok

emelkedtek fölfelé. A gróf rögtön kiugrott kocsijából s az égő épületbe rohant. Murad bey követte őt s az emeletbe rontva, sikerült két jayveszkélő nőt szerencsésen megmenteniök. A gróf ezután ismét visszasietett az épületbe, s míg Murad bey és dr. Hagel vizet hordtak számára, ő az oltási munkát végezte és szerencsésen sikerült is elfojtania a tüzet, mely az egész városrészt fenyegette.

Magyar királyi muzeum. Kiki tudja, hogy Bécs mai nagyságát részben annak köszöni, hogy három századon át egy hatalmas és gazdag dynastia székhelye volt, s főkép a mi műkinészeit illeti, ezek nagy részét még ma is az uralkodóház tulajdonát képezik. Mint a „Nemzeti Hirlap” értesül, ő felségeik most elhatározták, hogy bécsi gyűjteményeikből mindazon tárgyak, melyek magyarországi eredetűek, kiválasztásának s az örökös tartományokban több helyeken fölisleges számban lévő középkori s nálunk oly ritka pánczélok s hozzátartozó fegyverek néhány szebb példányával kiegészítve, a budapesti várba fognak szállítatni, hogy egy kisebb, a kir. család magántulajdonát képező kir. muzeumnak képezék alapját.

A sugárut tavasszal, mint hírlík, élénk folyamat fog venni az építkezés. Hozzá látnak a művészház s országos rajztanoda építéséhez. A magyar államvasutak igazgatósága is meg szokta díszes palotát építtet itt, melynek számára a napokban vásároltak meg öt telket — 970 négyszögölnyi terület — 150,000 forintért. Ha ez épület kész leend, benne lesznek elhelyezve az államvasutak igazgatósági hivatalai.

Óriási rablás történt Tomszok szibériai városban, hol az orosz birodalmi bank fiók-intézetét teljesen kifosztották. A rablók aknát ástak a föld alatt s azon hatoltak be a bank pinczéibe, honnan az egész pénzkészletet, 340,000 rubelt, elvitték. Eddigéig még nem sikerült nyomára akadni a vakmerő gonosztevőknek.

A magyarországi pókfajok tekintetében ismerésre méltó kutatásokat tett Herman Ötön természetbúvár. Tíz év alatt a Királyhágón inenni részekből 260, egész Magyarországból pedig 330 pókfajt gyűjtött és ismertetett meg. Ezek között negyven oly faj van, mely egészen új a természetrajzban, mit kiváló külföldi szakemberek is elismertek. A pókok elterjedésére nézve érdekes tudni, hogy a Kárpátok legmagasabb csúcán s az azgetleki barlang mélyében is tenyésznek pókfajok. Hermann érdemei magyar Fauna megismertetése körül valóban nagyok.

Halálozások.

Gyulai G. a l Alajos, kir. tanácsos és selmeczbányai kir. törvényszéki elnök, elhunyt decz. 25-én, élte 64-dik évében, Selmecz-Bányán. — Roskova nyi László, kir. táblai fogalmazó, képzett s buzgó hivatalnok, decz. 28-án, 30 éves korában, Budapesten. — Székely Sándor, a magyar népnyelv sajtáságainak buzgó gyűjtője s „Magyar Nyelvőr” egyik szorgalmas külfunkatára, decz. 28-án, Dergeczen, Zalamegyében, hol egy uri háznál nevelő volt. — Zilahi Laskai Károly, kir. tanácsos s a volt erdélyi udv. kancellária nyugalmazott levéltári igazgatója, decz. 26-án, élte 69-ik évében. Ő benne kihalt a zilahi Laskai család. — Thomas Bálint, a debreczeni színház ügyes gépese, ki egykor a budai népszínháznál is működött, elhunyt Debreczenben, decz. 25-é, 54 éves korában. — Vincze Mariska, Lászi Vilmos győri szintársulatának közkedvességi tagja és sok reményekre jogosító színésznő, Győrött, alig 17 éves korában. — Vlasicz József marjanosai plébános élte 54-dik évében. — Girsik Jolán, bájos fiatal hölgy, Csipile Zsigmond törvényszéki alügyész neje, Máramaros-Szigeten decz. 24-én, alig 20 éves korában. — Özv. Vogel Antalné, szül. Schwachhoffer Sarolta asszony, decz. 25-én

élte 80-dik évében Budapesten. A szerencsétlen nő már 56 év előtt megtévelyodott s azóta előhalott volt csak. A huszas években Pest ismert szépségei közé tartozott.

Külföldön elhunyt: **Espartero** herczeg, az újabb spanyol történelem egyik legkiválóbb férfia, Spanyolország egykori kormányzója s a karlisták hírneves legyőzője a 30-as évek háborúiban. Az agg tábornagy, ki másfél évízide óta egész elvonultan élt, decz. 21-én hunyt el 82 éves korában. (Arcképe és életrajza a „Vasárnapi Ujság” 1869-diki évfolyamának 2-dik számában jelent meg.)

Dessoir Lajos, a legjelesebb német színészek egyike, meghalt decz. 30-án Berlinben. Az elhunyt művésznök neje már évek óta tévelyodott, s mint ilyen a budai országos tévelydében lakik.

Szerkesztői mondanivaló.

J.-Szentgyörgy. Tvardy János, erdész. — Az előfizetést a kiadó hivatal vette át s gond les a hiba eltávolítására a czimszalagon. — A bukovinai magyarok segélyezésére gyűjtő ívek nincsenek kibocsátva; de az adakozást minden lap szívesen elfogadja s a gyűjtést maga körében mindenki eszközölheti.

Karácsonyest. A kis költemény (nem tekintve hogy alkalmáról elkésett) elég csinosan megy a végstrőfáig; de befejezése gyöngye, mert nem érthető.

„Mi az? Önvád? Gög? Szenvedély?” Kérdi az olvasó is, de megoldást nem kap, mert a költemény előzményeiben ezek egyikére sincs elkészítve, sem okot reájok nem lát. A kérdések tehát csak henység s velők az egész vers alapeszmi-je és czélja megoldatlan marad

Budapest. E. K. Hiszen igénytelenek ez a kis vers elég igénytelen. De ha szerzője azt igényli, hogy mégis kinyomassék: ez már nem épen igénytelenség.

W. J. Ha valakinek a postamester ellen panasz van, kérje elő a panaszkönyvet, vagy forduljon a postaigazgatósághoz. Külömben a leirt cseklőségért nem is érdemes szót tenni.

„Meggátolt orgyilkosság.” Czikknek nem czikk, csak egy zavaros és ügyetlenül előadott hír, melyet így nem is használhatunk.

„Az alkalmom” nem közölhető. Az előfizetést a kiadó-hivatal átvette.

„Az ember mint gyilkos.” No persze; hisz azt rég tudjuk, hogy az ember a legvérengzőbb ragadozó s gyilkos állat; erről nyul, káca, t. úk, disznó, tehén, birka tanuskodik. S ön most nekünk praecetiót akar tartani arról, hogy az ember és főkép az asszony-ember milyen rettenetes gyilkos, hogy éjjel-nappal öldösi a — bolhákat! Ugyan menjen!

„Látogatóban.” „Több e nembeli művel” nem ohajtjuk, hogy örvendeztesen. „Költeményekre és kis beszélyekre” sem vágyunk arról a konyhárol. Gyarlóság ez, alul az irodalmi színvonalon is.

M.-Sziget. Sz. I. A kívánt számot elfogjuk küldeni. Reméljük, hogy minket akar megörvendeztetni!

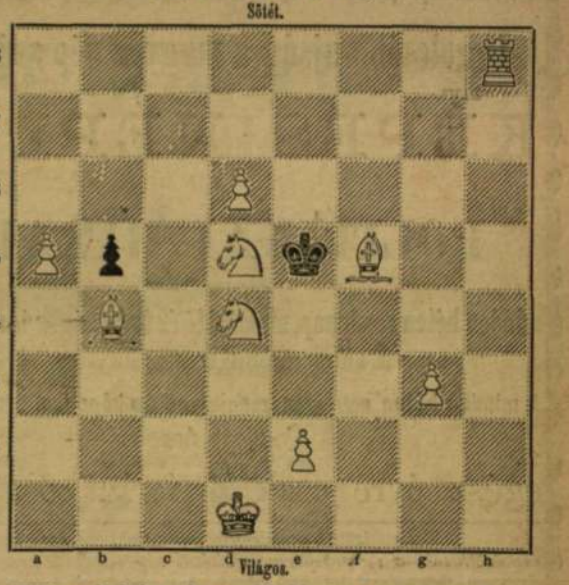
Nyilt-tér.*

E lapok t. vidéki előfizetőinek az utolsó számhoz mellékelve küldetett szét a Bécsben Urban és Schwarzenberg kiadásában megjelenő „Illustrirte Frauenzeitung” előfizetési hirdetése. E kedvelt divatlap évenként 24 kettős számában sok hasznos és mulattató közleményt ad, s más hasonló lapok mellett fényes kiálltása, mintarajzai, művészi illusztrációi, valamint színes divatképei által tűnik ki.

* Az e rovat alatt közlöttékkár a szerkesztőség csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget.

SAKKJÁTEK.

787. számú feladv. Dr. Gold Samutól (Bécsben.) (Pap Dezső urnak ajánlva.)



Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

782-dik számú feladvány megfejtése. (Obermann J.-tól Lipszében.)

Vil.	Söt.
1. Bb8—h8	Kd4—e4(a)
2. Kh7—g8	tetsz. szer.
3. B mattot ad.	

1. a) c5—c4
2. Bh8—c8 stb.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zagya Imre. — Sziget-Csöpin: Mayer Károly. — Miskolcban: Hartmann testvérek. — Egerben: Tilkovszky Fridolin. — Szabadkán: Kosztolányi Árpád. — A pesti sakk-kör.

Rövid értesítések: Miskolc: H. T. A 785. sz. feladványban Vil. 1. Fe2—e4 lépése után, ha Sötét Hg8—f6 lép, mi következik rá?
Veszprém: F. J. A 783. sz. feladványban Sötét védő lépéseit nem méltatta elég figyelemre, s így a megfejtés nem sikerült.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK

1875. évi folyamára.

Postai szétküldéssel vagy Budapesten házhoz hordva

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: 12 ft. Félévre 6 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: 8 ft. Félévre 4 ft.

Csupán a Politikai Ujdonságok: 6 ft. Félévre 3 ft.

Ugyanitt előfizethetni a „Képes Néplap és Politikai Híradó” című legolcsóbb hetilapra, melynek ára egész évre 2 ft; félévre 1 ft. Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. — Előfizetések legelzszerűben postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bérmentesítésül egy darab 5 kros bélyeg kívántatik.

Az előfizetések legelzszerűben postautalvány által eszközölhetők. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó hivatala (Budapest, egyetem utca 4. sz. n.)

Tartalom.

A bukovinai magyarok (képpel). — Egy szoborra. — Eletmentés a föld alatt (képpel). — A zalezai hős. — Három orsz és három angol kalandjai (képpel). — Melléklet: Petőfi utolsó levelei. — A budapesti összekötő vasút-híd (képpel). — Vulkanikus kitörés a napon (négy ábrával). — A hétről. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi ujság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Nyilt-tér. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. czukor-utca 11. sz.)

HETI-NAPTÁR.

Rönap és hetinap	Katholikus és protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Israelliták naptára	Nap	Hold
3. Vasárn.	Január 1. Genovéva	22. december (6)	Tebeth B.	6. p. ó. p.	6. p.
4. Hétfő	2. Titusz pásp.	23. 10. Anastasia	26	7. 50. 4. 19. 3. 57. 0. 55.	
5. Kedd	3. Telefor pápa	24. 10. vértann	27	7. 50. 4. 21. 5. 7. 1. 22.	
6. Szerda	4. Vikzesut	25. Kar. el. bójt. v.	28 Szanducz. k.	7. 50. 4. 22. 6. 16. 1. 57.	
7. Csüt.	5. Szerda	26. 1. karácson	29 Jáfet	7. 49. 4. 23. 7. 18. 2. 40.	
8. Pént.	6. Balint	27. Ist. sz. Iujja	1. Sajat. Eoch.	7. 49. 4. 24. 8. 19. 3. 39.	
9. Szomb	7. Szörény ap.	28. Ist. vért.	2	7. 48. 4. 26. 8. 54. 4. 53.	
	8. Julían vért.	29. 200 vértann	3 Sabb. Bo	7. 48. 4. 27. 9. 23. 6. 12.	

Hold változásai. ● Ujhold 7-én 6 óra 24 perczkor este.

